

Archeologisch onderzoek

KNESSELARE HOEKESTRAAT

29 juni tot 11 september 2009

Evelyn SCHYNKEL, Sarah DALLE, Stefanie SADONES, Nele VANHOLME, Tom BONCQUET

KLAD-Rapport 16

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK
KNESSELARE HOEKSTRAAT
29 JUNI TOT 11 SEPTEMBER 2009

Evelyn SCHYNKEL, Sarah DALLE, Stefanie SADONES, Nele VANHOLME & Tom BONCQUET

Colofon

© 2009

© Kale-Leie Archeologische Dienst, auteurs Evelyn Schynkel, Sarah Dalle, Stefanie Sadones, Nele Vanholme, Tom Boncquet.

figuren © Auteurs (KLAD), tenzij anders vermeld

layout:	Evelyn Schynkel
druk- en bindwerk:	Zquadra, Kortrijk
verantwoordelijke uitgever:	Kale-Leie Archeologische Dienst Kasteelstraat 26 9880 Aalter www.deklad.be

Administratieve gegevens

Vergunningsnummer:	2009/185
Datum aanvraag:	19 juni 2009
Naam aanvrager:	Evelyn Schynkel
Naam site:	Knesselare Hoekestraat
Lambertcoördinaten:	x: 83140,54 y: 203221,35
Kadastrale gegevens:	Knesselare, Afdeling 1, Sectie D, Percelen 765H ² , 765P ² , 765S ² /EX en 766A/EX
Opdrachtgevers:	Huysman Bouw n.v. Stationstraat 83 9900 Eeklo
Uitvoerder:	Ename Expertisecentrum voor Erfgoedontsluiting vzw Abdijstraat 13-15 9700 Oudenaarde Email: info@enamecenter.org Website: www.enamecenter.org
Projectleider:	Evelyn Schynkel
Archeologen:	Evelyn Schynkel (terrein & verwerking) Sarah Dalle (terrein & verwerking) Stefanie Sadones (terrein) Nele Vanholme (terrein) Tom Boncquet (terrein)
Wetenschappelijke begeleiding:	David Vanhee (Kale-Leie Archeologische Dienst)
Projectcode:	KNE-HOE-09
Titel:	Archeologisch onderzoek Knesselare Hoekestraat. 29 juni tot 11 september 2009
Rapportnummer:	16
Bewaring archief:	KLAD

Voorwoord

Dit rapport vormt de schriftelijke neerslag van het archeologisch onderzoek aan de Hoekestraat te Knesselare dat werd uitgevoerd van 29 juni tot 11 september 2009. Dit onderzoek was noodzakelijk wegens een geplande verkaveling op het terrein door de firma Huysman Bouw nv.

Zowel de opgraving als het verslag konden niet tot stand komen zonder de hulp van enkele mensen die we hier dan ook willen bedanken. In eerste instantie gaat onze dank uit naar de opdrachtgever, bouwfirma Huysman Bouw nv. Verder wordt ook Christophe Huysman bedankt voor de hulp bij het afvoeren van de grond. Natuurlijk ook een woord van dank aan de kraanfirma Willems en meer bepaald aan kraanmannen Koen en Mathieu en aan het landmeterbureau Daeninck en Audenaert voor het opmeten van het terrein. Dank ook aan Eva Roels van het Enamecenter voor Erfgoedontsluiting vzw (EEC). Tenslotte willen we ook nog de vele mensen bedanken bij wie we steeds terecht konden voor advies en wetenschappelijke begeleiding: David Vanhee (KLAD), Johan Hoorne (UGent), Guy De Mulder (UGent) en Wim De Clercq (UGent).

Inhoud

Administratieve gegevens	3
Voorwoord	5
I. Inleiding	9
II. Situering van het onderzoek	11
II.1. Geografische en bodemkundige ligging	11
II.2. Aanleiding van het onderzoek	12
II.3. Tijds kader	12
II.4. Financieel kader	12
III. Archeologische voorkennis	13
IV. Methodologie	15
V. Resultaten	17
V.1. Inleiding	17
V.2. Late ijzertijd	17
V.2.1. Structuren	17
V.2.1.1. Grotere bijgebouwen/hoofdgebouwen	20
V.2.1.2. Kleinere bijgebouwen	24
V.2.1.3. Kraal	37
V.2.1.4. Datering	39
V.2.1.5. Vergelijking	40
V.2.2. Kuilen	40
V.2.3. Grachten	47
V.2.4. Overige sporen	49
V.2.5. Samenvatting	50
V.3. Late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode	51
V.4. Romeinse periode	53
V.4.1. Grachten	54
V.4.2. Drenkpoelen	57
V.4.3. Samenvatting	64
V.5. Middeleeuwen	64
V.6. Ongedateerde sporen	64
VI. Synthese	69
VII. Besluit	71
VIII. Bibliografie	73

I. Inleiding

Van 29 juni tot 11 september 2009 vond archeologisch onderzoek plaats op een terrein aan de Hoekestraat te Knesselare (Fig. 1).

Naar aanleiding van de geplande verkaveling op het terrein door de firma Huysman Bouw nv. werd op 15 en 16 november 2008 voorafgaand proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door David Vanhee van de KLAD. Wegens de zeer natte omstandigheden kwamen de sleuven zeer snel onder water te staan, wat de determinatie van de sporen bemoeilijkte. Er kon geen schervenmateriaal worden verzameld, bijgevolg kon ook niet uitgemaakt worden in welke periode de aangetroffen sporen thuishoorden. Toch werd op basis van de resultaten beslist tot een vlakdekkende opgraving over te gaan (VANHEE 2009).

Na overleg tussen het KLAD en bouwheer Huysman Bouw nv. werd het Enamecenter voor erfgoedontsluiting vzw (EEC) ingeschakeld om de opgraving uit te voeren. Zij stelden hiervoor vier projectarcheologen aan voor een periode van 2,5 maand voor het terreinwerk en twee projectarcheologen voor een periode van 1,5 maand voor de verwerking van het project.

De tijdens de opgraving aangetroffen sporen bleken uit verschillende periodes te stammen, gaande van de late ijzertijd en de Romeinse periode tot de middeleeuwen. Uit de beginfase van de late ijzertijd kwamen vooral paalsporen aan het licht die tot verschillende gebouwtjes konden herleid worden. Uit de overgangsfase van de late ijzertijd naar de vroeg Romeinse periode konden enkele grachten herkend worden. Voor de Romeinse periode bestonden de sporen uit enkele grachten en twee drenkpoelen. Tenslotte bevond zich nog één grachtje op het terrein dat in de late middeleeuwen kon gedateerd worden.

Figuur 1: Luchtfoto van het gebied, met daarop de site in het rood aangeduid.

In dit rapport wordt eerst de ruimere context waarbinnen het project plaatsvond weergegeven, waarna de eerste resultaten van het wetenschappelijk onderzoek worden toegelicht. Tenslotte wordt nog een synthese en conclusie geformuleerd.

Op de meegeleverde cd-rom staat de digitale versie van dit rapport en het grondplan, alsook een database van de sporen en vondsten, de digitale tekeningen en lijsten van het vondstmateriaal en een selectie van de foto's van het terreinwerk en het vondstmateriaal.

II. Situering van het onderzoek

I.1. GEOGRAFISCHE EN BODEMKUNDIGE LIGGING

Het onderzoeksterrein bevindt zich op een toekomstige verkaveling gelegen aan de Hoekestraat te Knesselare. De bedreigde percelen zijn in het kadaster gekend als 765H², 765P², 765S²/EX en 766A/EX onder afdeling 1, sectie D van de gemeente Knesselare. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 1,4 hectare, waarvan ongeveer 1,2 hectare vlakdekkend werd opgegraven (Fig. 2). De site helt licht af van gemiddeld 13,15 TAW in het oosten van het vlak tot gemiddeld 12,30m TAW in het westen van het vlak.

Figuur 2: Kadasterkaart met daarop het opgegraven terrein geprojecteerd.

Op de bodemkaart van België staat het terrein gekarteerd als een SdP of een matig natte lemige zandbodem zonder profiel of met onbepaald profiel (AGIV 2009). De ploeglaag die diende afgegraven te worden had een dikte van gemiddeld 40cm. Het terrein was voorheen in gebruik als akker of weidegrond.

De moederbodem op de site was opvallend rijk aan kleine tot middelmatige silexknollen of rivierkeien. Deze zijn natuurlijk van aard. In de meerderheid van de sporen konden verschillende van deze keitjes aangetroffen worden naast natuurlijk ontstane vuursteenafslagen. Op het terrein werd beslist deze niet te verzamelen.

II.2. AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

In de loop van 2008 werd de KLAD op de hoogte gebracht van een geplande verkaveling door Huysman Bouw nv. aan de Hoekestraat te Knesselare. Deze streek was niet onbekend voor de KLAD. In de omgeving werden reeds een dichte concentratie aan grote kuilen en enkele grachten aangetroffen bij de opvolging van het Aquafinracé tussen de Kerkstraat en de Kwadamstraat in 2006 (HOORNE 2009). Het archeologische potentieel van het gebied bleek dus vrij hoog te zijn. Dit werd ook bevestigd tijdens de proefsleuven campagne, uitgevoerd door de KLAD in november 2008, waarbij een zestal sleuven werden getrokken over de lengte van het terrein.

Op basis van deze resultaten werd beslist 1,2 hectare van het projectgebied vlakdekkend op te graven. Na overleg met het agentschap RO-Vlaanderen en bouwheer Huysman Bouw nv. werd beslist dat het Enamecenter voor Erfgoedontsluiting vzw de opgraving zou uitvoeren. Er werden vier archeologen aangenomen voor het uitvoeren van het project in een periode van 2,5 maand.

II.3. TIJDSKADER

In totaal werden 55 werkdagen voorzien voor de opgraving van het terrein. Om het werk vlot te laten verlopen met betrekking tot grondverzet, werd in twee fasen gewerkt. In een eerste fase van 27 werkdagen waren telkens vier archeologen aan het werk, zij het in wisselende bezetting. Voor de tweede fase van het project waren gedurende 28 dagen nog slechts drie archeologen aan het werk. De archeologen die mee hebben gewerkt aan het project zijn Evelyn Schynkel, Sarah Dalle, Stefanie Sadones, Nele Vanholme en Tom Boncquet.

Aansluitend werden nog 30 werkdagen voor de verwerking voorzien door twee archeologen: Evelyn Schynkel en Sarah Dalle.

Het terreinwerk ging van start op 29 juni 2009 en werd afgerond op 11 september 2009. Ondanks het feit dat het gebied bekend stond als zijnde zeer nat, wat ook bij de proefsleuven campagne bleek, waren er tijdens de opgraving geen noemenswaardige problemen met betrekking tot een hoge grondwatertafel. De uitzonderlijke droge zomer is hier meer dan waarschijnlijk verantwoordelijk voor. Aansluitend op het terreinwerk werd gestart met de basisverwerking, die werd beëindigd op 23 oktober 2009.

II.4. FINANCIËEL KADER

Wat het financiële luik van de opgraving betreft, werden de kosten voor het onderzoek door bouwheer Huysman Bouw nv. gedragen. Voor de uitvoering werd het EEC gecontacteerd. Zij zorgden tevens voor de logistieke middelen, zoals een werfkeet, een werf toilet, opgravingsmateriaal en een topgraaf. Ook nadien werd door hen een locatie en het nodige materiaal voor de verwerking voorzien. De kosten van de kraan en dumpers waren rechtstreeks voor de rekening van de bouwheer.

Voor het natuurwetenschappelijk onderzoek werd een budget vooropgesteld, zoals in het 'programma van eisen' (PvE) van de KLAD is vermeld.

III. Archeologische voorkennis

Over het terrein zelf was voor de aanvang van het proefsleuvenonderzoek nog niets geweten. Tijdens die campagne kwamen verschillende archeologische sporen aan het licht. Over de precieze datering ervan kon in eerste instantie weinig gezegd worden.

In de ruimere omgeving van het gebied is echter wel al archeologisch onderzoek verricht. Op het grondgebied van Knesselare zijn verschillende cropmarks zichtbaar op meerdere opnamen in de luchtfotografische databank van de Universiteit Gent. In totaal konden op die manier elf circulaire structuren gelokaliseerd worden (AMPE *et al.* 1995).

Naast luchtfotografische prospecties werden ook reeds een aantal opgravingen uitgevoerd. Eén van de oudere opgravingen in het gebied is deze te Knesselare-Flabbaert, ten noorden van de huidige site. Daar werd naast een bronstijdgrafheuvel ook een inheems-Romeinse nederzetting aangetroffen (THOEN & SAS 1992). Een andere opgraving had plaats aan de wijk Westvoorde, uitgevoerd door de universiteit Gent. Deze situeert zich ten westen van de huidige site, aan de overkant van de Aalterse baan op iets minder dan 3km afstand. Bij dit onderzoek werd een rituele omheining aangesneden uit de late ijzertijd, naast enkele vermoedelijk Romeinse kuilen en een wegtracé bestaande uit een mogelijks Romeinse of oudere fase en een laat-middeleeuwse fase (VERMEULEN & HAGEMAN 1997). Een andere opgraving op het grondgebied Knesselare is deze te Knesselare-Kouter, die plaats had in 2005-2006. Deze site bevindt zich een 500-tal meter ten noorden van de Hoekestraat. Daar werd een typisch inheems-Romeinse landbouwnederzetting aangetroffen, bestaande uit twee fasen. Een eerste fase uit de 1ste eeuw n. Chr. met twee gebouwen en een waterput en een tweede fase uit de Flavische tijd tot de 3de eeuw n. Chr. met opnieuw twee gebouwen en een wegtracé. Daarnaast werd nog een gepalisserde site uit de late 2de eeuw tot vroege 4de eeuw n. Chr. gevonden, die mogelijk als een versterking mag geïnterpreteerd worden (DE CLERCQ *et al.* 2008).

Daarnaast werden in Knesselare enkele Aquafinracés archeologisch opgevolgd, waarbij verschillende archeologische sporen aan het licht kwamen. Een eerste onderzoek vond plaats in 2004 op een Aquafinracé in het gebied Kluize, ongeveer 1km ten noorden van de huidige site. Daarbij werd een vroeg- tot volmiddeleeuwse drenkpoel aangetroffen (VANHEE & HOORNE 2006). In de winter van 2005 vond een tweede archeologische begeleiding plaats van een Aquafinracé te Knesselare, op het traject tussen Knesselare en Aalter-Brug. Op de verschillende zones werden sporen uit meerdere periodes aangetroffen. Daarbij werd een deel van een nederzetting uit de late ijzertijd aangetroffen, naast Romeinse nederzettingssporen, een boomstamwaterput en een tweetal brandrestengraven. Tenslotte werden ook talrijke sporen gevonden die in de volle middeleeuwen en post-middeleeuwen gedateerd kunnen worden (HOORNE *et al.* 2006).

De laatste fase van het Aquafinracé is archeologisch gezien misschien wel de meest interessante in relatie tot de huidige site, omdat een deel van het tracé zich slechts op 300m van de Hoekestraat bevindt. Het betreft hierbij zones I en II. Zones III, IV en V liggen tussen 500m en 1km ten noordwesten van de site Hoekestraat. Op de eerste twee zones werden vooral Romeinse sporen aangetroffen, waaronder een vierpalige spieker met een mogelijke trap, een waterput en nog enkele losse vol- tot laat-middeleeuwse scherven en metaaltijdscherven. Op zone III werden een grachtstelsel en enkele paalsporen uit de ijzertijd aangetroffen en enkele windvallen met materiaal uit de vroeg La Tène-periode. Ook op zone IV werden sporen uit de vroeg La Tène-periode aangetroffen. In totaal werden er zeven constructies van een nederzetting herkend. Ten slotte werden op zone I en zone IV ook nog respectievelijk een laatneolithische pijlpunt en een vermoedelijk mesolithische kern aangetroffen (HOORNE 2009).

Ook in de deelgemeente Ursel en buurgemeente Aalter werden verschillende archeologische sites aangetroffen met sporen uit zowel de metaaltijden als de Romeinse periode, die we hier kort vermelden. Het gaat om de sites Ursel-Konijntje (Romeins en prehistorie) (BOURGEOIS *et al.* 1989), Ursel-Rozestraat (metaaltijden en Romeins) (BUNGENEERS *et al.* 1987; MESTDAGH & TAELEMAN 2008), Aalter-Langevoorde (metaaltijden en Romeins) (DE CLERCQ *et al.* 2005) en Aalter-Groendreef (metaaltijden en Romeins) (EGGERMONT & CLEMENT 2009).

IV. Methodologie

In dit hoofdstuk wordt toegelicht hoe het project praktisch werd aangepakt, zowel wat betreft het terreinwerk als de verwerking.

Het terrein werd vlakdekkend in twee fases onderzocht, dit vooral om het grondverzet vlotter te laten verlopen. Dit heeft echter geen gevolgen gehad voor de gebruikte werkmethode.

Op het terrein werd begonnen met het afgraven van de ploeglaag tot op het archeologisch niveau. De kraan werd steeds opgevolgd door één of twee archeologen die meteen het nieuw opengelegde terrein opschaafden. De sporen konden zo ook meteen herkend en afgelijnd worden. Enkele zones waar de grondsporen niet meer duidelijk waren, werden voor het intekenen opnieuw opgeschaafd. Tegelijkertijd werd op het reeds vrijgelegde terrein het meetsysteem uitgezet met behulp van betonijzers. Dit gebeurde in een raster van telkens 10m bij 10m. Enkel aan de rand van het terrein moest hiervan afgeweken worden. Alles werd geregistreerd op foto en ingetekend op een grondplan met schaal 1:50. De sporen werden doorlopend genummerd. Van alle sporen werd nadien ook een hoogtemeting genomen, die ook op het grondplan werden genoteerd. Deze metingen gebeurden ten opzichte van een vast punt waarvan de TAW-waarde was gekend. Om het digitaliseren van de grondplannen achteraf makkelijker te maken, werden de piketten en de sleufwanden door een landmeter ingemeten.

Vervolgens kon gestart worden met het couperen van de grondsporen (Fig. 3). Het overgrote deel waren eerder kleine sporen en werden bijgevolg in de helft gecoupeerd. Enkel de grotere sporen werden in meerdere kwadranten gecoupeerd. Op de grachten werden de coupes uitgezet op plaatsen die de meeste informatie konden opleveren. Elke coupe werd gefotografeerd en vervolgens ingetekend op schaal 1:20 en beschreven. Van de archeologisch interessante sporen werden stalen genomen voor natuurwetenschappelijk onderzoek, zowel bulkstalen, pollenstalen als houtskoolstalen. Tenslotte werden de overige helften manueel met de schop of het truweel verder leeg gehaald op zoek naar scherven en andere vondsten. Het gerecupereerd materiaal, zowel bij het opschaven, couperen of leeghalen van de sporen, werd zorgvuldig bijgehouden in plastic mini-gripzakjes. Deze kregen de code van de site mee (KNE-HOE-09) alsook het spoornummer, eventueel de letters van de coupe en andere relevante informatie.

Figuur 3: Couperen van een spoor.

Na het terreinwerk kon onmiddellijk met de verwerking worden gestart. Alle terreinfo's werden genummerd. De grondplannen en coupetekeningen werden ingescand en gedigitaliseerd in het programma Adobe Illustrator CS4. Er werden lijsten aangemaakt van de hoogtemetingen en de genomen stalen. De stalen dienden vervolgens ook gezeefd te worden. De sporen en vondsten werden opgenomen in een databank. Het aardewerk en ander vondstmateriaal werd gewassen en vervolgens geteld, beschreven en genummerd. Voor de determinatie ervan werd een beroep gedaan op Guy De Mulder (UGent), Wim De Clercq (UGent) en Johan Hoorne (UGent). Nadien werden de scherven nog gepuzzeld en aan elkaar geplakt waar mogelijk. Enkel de relevante scherven werden getekend en gefotografeerd. De tekeningen van het aardewerk werden tenslotte ook gedigitaliseerd.

V. Resultaten

V.1. INLEIDING

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd. Ze worden per periode en per type spoor besproken.

Het archeologisch relevant niveau bevond zich gemiddeld 40cm onder de ploeglaag. De moederbodem had een beige tot gele kleur, maar plaatselijk was ze eerder donkerbruin van kleur. Op de grens tussen beide zones bevonden zich stevast talrijke ijzerconcreties. Deze donkere zones zijn de restanten van voormalige microdepressies. De donkere laag bevond zich oorspronkelijk ook op de hogere delen van het terrein, maar zijn nu verdwenen door onder andere nivillerigen.

De archeologische sporen hadden overwegend een lichtgrijze tot donkergrijze kleur. Ze tekenen zich dan ook duidelijk af tegenover de gele moederbodem. In de donkerbruine moederbodem lieten ze zich minder duidelijk aflezen. Verschillende van de grachten en twee drenkpoelen vertoonden dan weer eerder een zeer lichtgrijze tot bijna witte vulling. De grachten waren dan ook moeilijker leesbaar.

De sporen konden in verschillende periodes ondergebracht worden (Fig. 4). De oudste sporen op het terrein dateren in de late ijzertijd. Zo goed als alle constructies, zowel grotere bijgebouwen als negen-, zes- en vierpalige spiekers, kunnen in de beginfase van de late ijzertijd worden gedateerd. Een tweetal constructies en één brede gracht worden zelfs met zekerheid in de vroeg La Tène-periode geplaatst. Vervolgens bevinden zich nog een aantal kleinere ondiepe grachtjes op het terrein die toegeschreven worden aan de overgangsfase tussen de late ijzertijd en de vroeg Romeinse periode. Verder worden nog enkele grachten en twee grote drenkpoelen in de Romeinse periode gedateerd, tussen de 1ste en de 3de eeuw n. Chr. In het noorden van het terrein ligt een gracht die gedateerd wordt in de late middeleeuwen, meer bepaald in de 13de tot 14de eeuw n. Chr. Tenslotte werden nog enkele ongedateerde sporen aangesneden, welke ook kort besproken zullen worden.

Verspreid over het terrein liggen een aantal subrecente, maar vooral veel recente sporen en verstoringen, die in dit rapport niet verder toegelicht zullen worden. Deze zijn op het grondplan respectievelijk in het donkergroen en het wit ingekleurd.

V.2. LATE IJZERTIJD

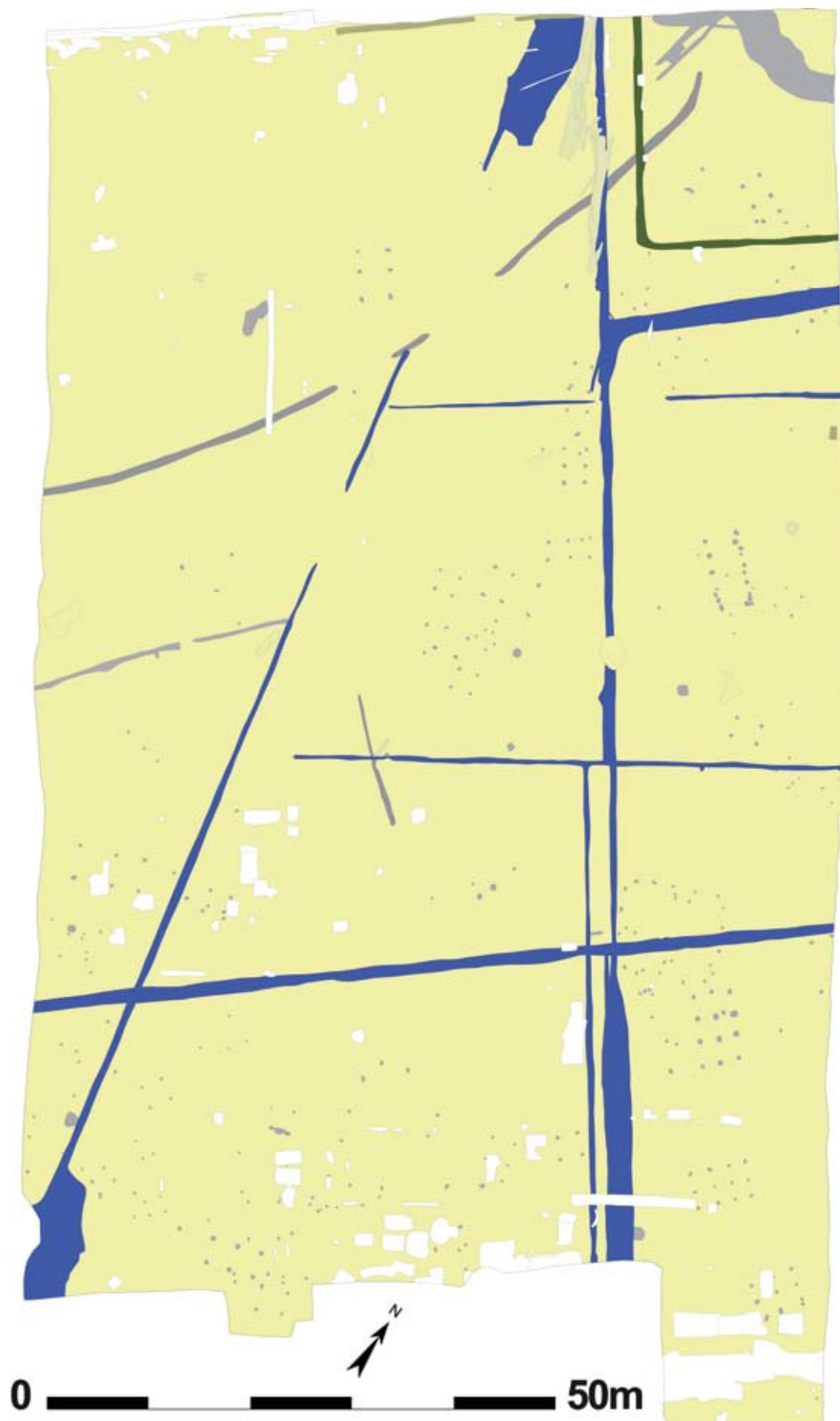
Aan deze periode worden talrijke paalsporen toegeschreven. De meeste hiervan kunnen tot verschillende grotere en kleinere constructies herleid worden. Deze structuren worden hieronder één voor één toegelicht. Ook het aardewerk dat in de sporen werd aangetroffen wordt hierbij beschreven. De datering van de gebouwen en constructies wordt nadien besproken. Naast paalsporen werden ook nog een brede gracht en enkele kuilen aangetroffen (Fig. 5).

V.2.1. Structuren

Zo goed als alle structuren lijken in deze periode thuis te horen. Van de grotere structuren kan niet worden uitgemaakt of het bijgebouwen of hoofdgebouwen betreft. Er is voor de ijzertijd immers een gebrek aan betrouwbare plattegronden. Dit bemoeilijkt zeer sterk de interpretatie van de herkende gebouwen. Ze worden voorlopig onder de noemer 'bijgebouw' geklasseerd, maar er kan niet uitgesloten worden dat het eventueel toch hoofdgebouwen betreft.

Het materiaal dat uit de paalsporen werd verzameld, is zeer uniform. In bijna alle contexten, indien er voldoende scherven voor handen zijn, is er een sterke component besmeten en geruwd grofwandig aardewerk met daarnaast een meestal kleinere component geglad of geëffend fijnwandig aardewerk.

Figuur 4: Algemeen grondplan van de site.

Figuur 5: Grondplan met sporen uit de late ijzertijd.

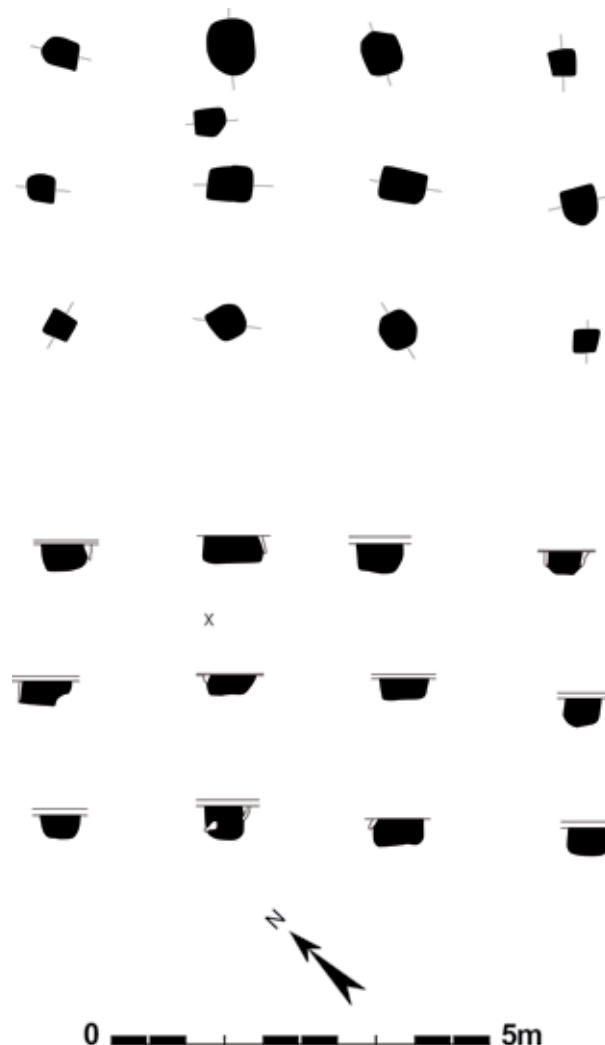

V.2.1.1. Grotere bijgebouwen/hoofdgebouwen

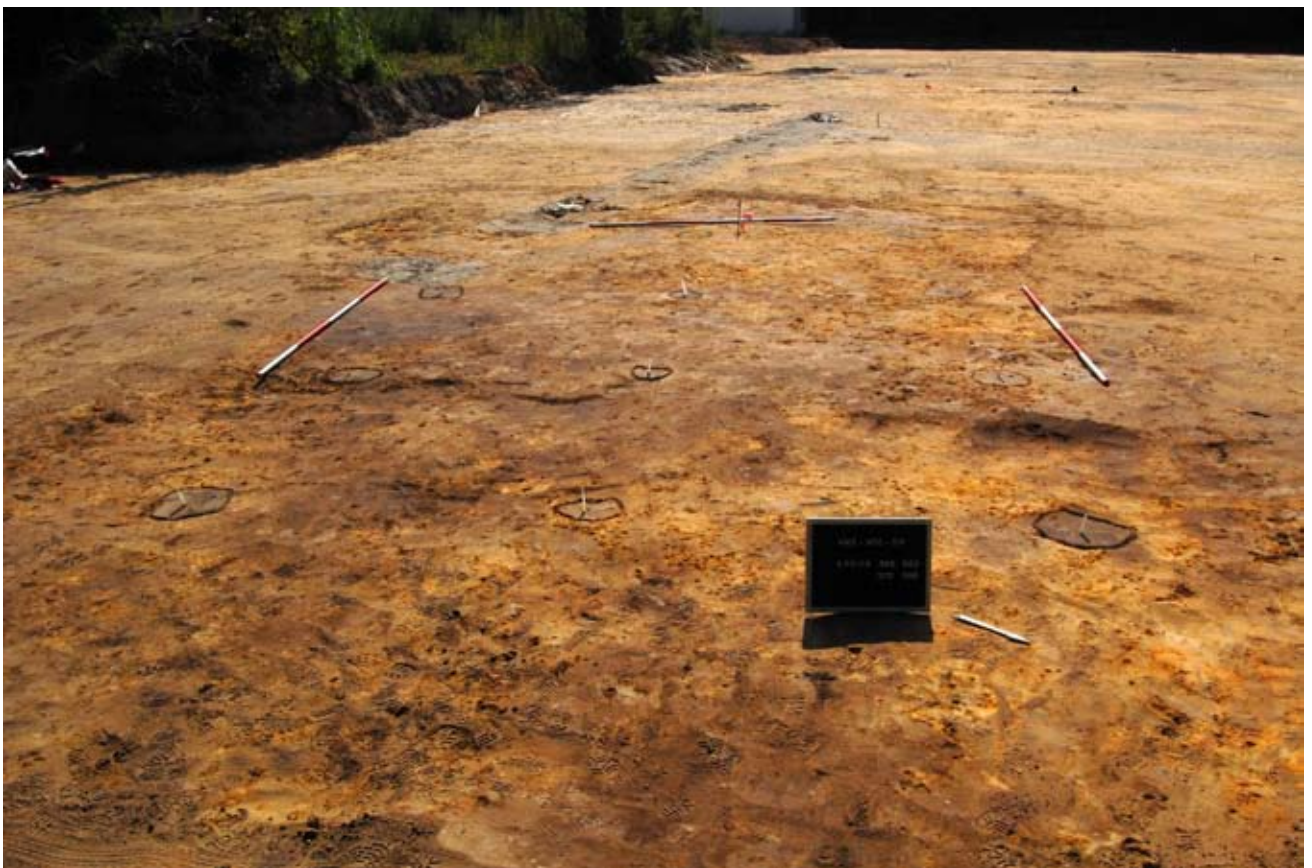
Een eerste gebouw (S1) is opgebouwd uit twaalf palen en bevindt zich in het oostelijke deel van het opgravingsvlak. Het bestaat uit de paalsporen 289, 290, 291, 310, 311, 312, 314, 315, 316, 317, 318, 319 en 320 (Fig. 6 & 7). Het gaat om een tweebeukige constructie van 3,5m op 7m met een NW-ZO oriëntering. De sporen hebben een heterogene donkergrijsbruine zandige vulling. Bij het couperen van de sporen kon bij de meeste een donkere kern vastgesteld worden, een mogelijk een restant van de vroegere paal. De diepte van sporen varieert tussen 26cm en 42cm. Slechts uit twee sporen (312 & 320) kon aardewerk gerecupereerd worden. Het zijn in totaal vier grofwandige wandfragmenten (34g). Eén van de wanden is besmeten en vertoont duidelijk de aanzet tot een knik. De andere drie fragmenten lijken eerder geëffend. Naast deze wandfragmenten bevatten de paalsporen nog een drietal brokstukjes die niet nader te determineren zijn.

Het tweede gebouw (S2) ligt een tiental meter verder ten zuidwesten van gebouw S1. Het bestaat uit de paalsporen 362, 363, 364, 365, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 385 en 386 (Fig. 8 & 9). Deze tweebeukige constructie meet 3,5m op 5,5m en heeft een NNO-ZZW oriëntering. De sporen hebben een heterogene lichtgrijsbruine tot donkergrijsbruine zandige vulling. Opnieuw vertonen verschillende van de sporen een iets donkere kern als restant van de verdwenen paal of vertonen er duidelijk nog de vorm van in de coupe. De diepte van de sporen varieert tussen 16cm en 40cm. Drie sporen leverden materiaal op (362, 365 en 386). In totaal werden slechts een vijftal scherven verzameld, met name één fijnwandig geglad randfragment (2g) en vier grofwandige wandfragmenten (76g), waarvan één besmeten (Fig. 10).

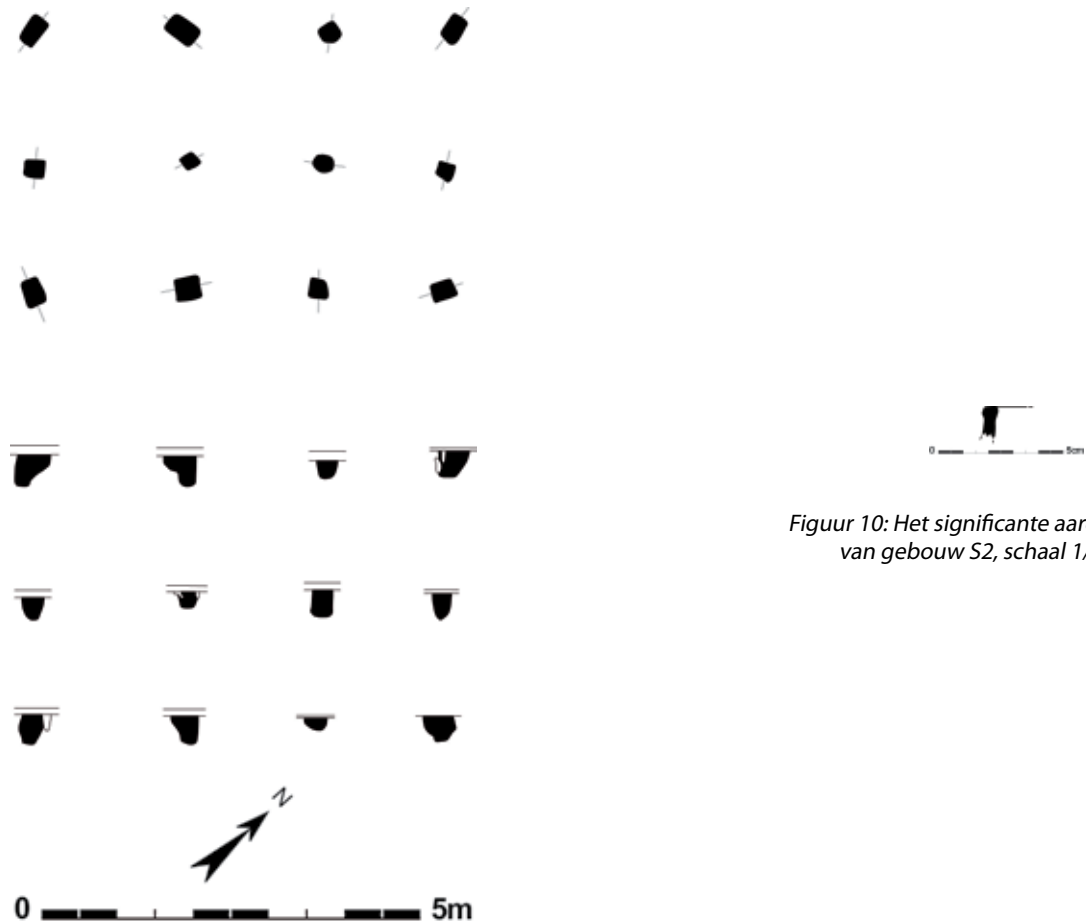
Figuur 6: Gebouw S1, schaal 1/100.

Figuur 7: Terreinopname van gebouw S1.

Figuur 8: Terreinopname van gebouw S2.

Figuur 10: Het significante aardewerk van gebouw S2, schaal 1/3.

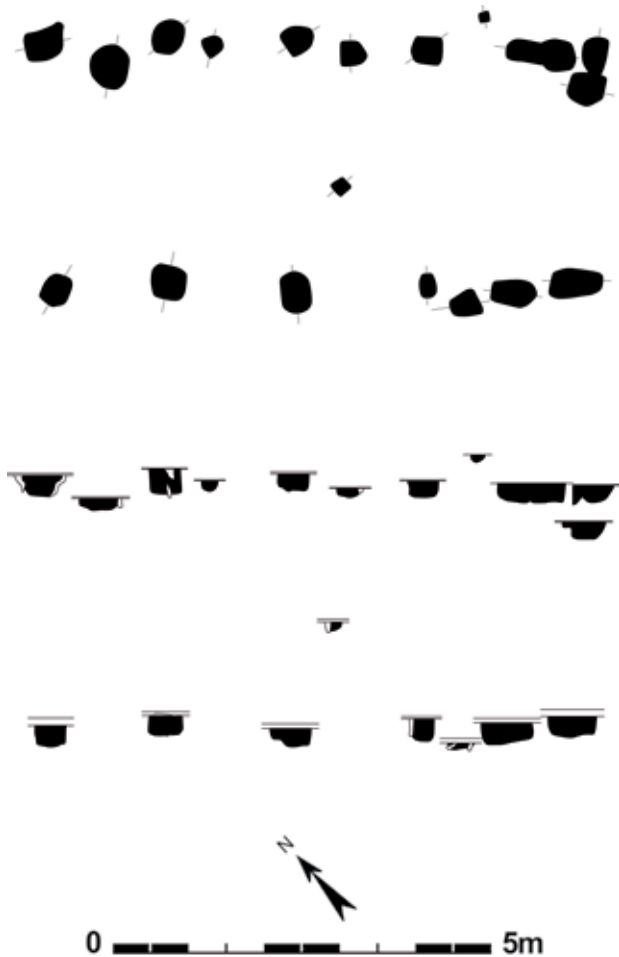
Figuur 9: Gebouw S2, schaal 1/100.

Een derde gebouw (S3) ligt centraal in het noordoostelijke deel van het vlak. Het bestaat uit volgende paalsporen: 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 154, 155, 156, 157, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167 en 249 (Fig. 11 & 12). Het gebouw meet 3,5m op 7m en kent een NNW-ZZO oriëntering. Het gaat om een éénbeukige constructie met vijf tot zes palen op beide zijden die aan de noordoostelijke zijde zwaar hersteld of herzet is geweest. Deze zijde telt ongeveer het dubbel aantal palen als de overkant. De sporen variëren in vulling van heterogeen lichtgrijs zand tot zeer donkergrijs zand met kleine roestkleurige vlekjes. De meerderheid van de sporen vertonen in de coupe duidelijk een donkere kern, wat waarschijnlijk als restant van de verdwenen paal mag geïnterpreteerd worden. De diepte van sporen varieert tussen 8cm en 30cm. Uit negen paalsporen kon aardewerk gerecupereerd worden (126, 127, 129, 160, 161, 163, 165, 166 en 167). In totaal werden 15 scherven verzameld, waarvan tien fragmenten grofwandig aardewerk (116g) en vijf fragmenten fijnwandig aardewerk (51g). Het grofwandig aardewerk bestaat uit tien wandfragmenten, waarvan één is besmeten. Onder het fijnwandig aardewerk bevinden zich één geglad randfragment afkomstig van een kommetje en vier gegladde wandfragmenten, waarvan twee een duidelijk knik in het profiel vertonen (Fig. 13). Van deze laatste behoort er vermoedelijk één tot het zogenaamde Jogasses-aardewerk. Tenslotte waren er ook nog een zevental ondefinieerbare brokstukjes.

Bij dit gebouw bestaat de kans dat de zichtbare sporen op het terrein slechts de diepste en best bewaarde paalsporen van een veel groter en mogelijk hoofdgebouw uitmaken. In dat geval zijn de kleinere en ondiepere wandpaaltjes aan de buitenkant van het gebouw niet meer bewaard. Er is dan sprake van een eventueel hoofdgebouw met driebeukige opbouw.

Figuur 11: Terreinopname van gebouw S3.

Figuur 12: Gebouw S3, schaal 1/100.

Figuur 13: Het significante aardewerk van gebouw S3, schaal 1/3.

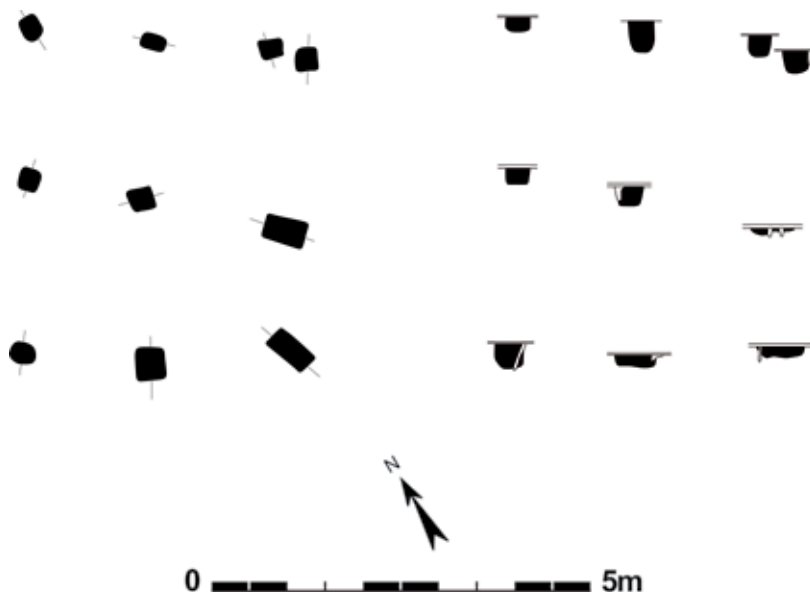
V.2.1.2. Kleinere bijgebouwen

Verschillende kleinere bijgebouwen konden op het terrein herkend worden. Waarschijnlijk betreft het zogenaamde "spiekers". Spiekers zijn bijgebouwen die in grote aantallen op ijzertijdsites gevonden worden. Het zijn bovengrondse opslagplaatsen voor voedsel, ook wel zogenaamde graanschuurtjes genoemd en maken dus een wezenlijk onderdeel uit van de nederzetting (MAES 2008). Aan de Hoekestraat liggen een aantal van hen geïsoleerd, maar de meeste lijken zich toch binnen een cluster te bevinden. Zo kunnen drie clusters onderscheiden worden. Een eerste is min of meer centraal op het terrein gelegen en bestaat uit de spiekers S5, S9, S10, S16, S17, S18, S19, S20, S21 en S22. Een tweede veel kleinere cluster ligt een 20tal meter verder naar oosten en bestaat uit de spiekers S23, S24, S25 en S26. Een laatste cluster bevindt zich in de zuidelijk hoek van het terrein en omvat volgende spiekers: S13, S14, S27, S28, S29 en S30. Niet alle spiekers lijken eenzelfde oriëntering te kennen. Eventueel kan hieruit afgeleid worden dat ze mogelijk niet alle in eenzelfde fase hebben gefunctioneerd.

In totaal werden twee en mogelijk zelfs drie negenpalige spiekers op het terrein gevonden.

Een eerste negenpalige spieker (S4) bevindt zich helemaal in het zuiden van het vlak. Het gebouw bestaat uit volgende paalsporen: 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382 en 383 (Fig. 14). De oostelijke hoekpaal lijkt ontdubbeld of hersteld te zijn. De spieker meet 4m op 4m en is niet helemaal perfect rechthoekig. Hij heeft een min of meer NO-ZW oriëntering. De sporen hebben een heterogene donkergrijsbruine zandige vulling en hebben een variërende diepte tussen 8cm en 40cm. Vier van de tien sporen hebben aardewerk opgeleverd (374, 377, 378 en 379). In totaal werden tien scherven verzameld. Het betreft vijf grofwandige wandfragmenten (27g), waarvan één geruwd met een knik in het profiel en nog eens vier andere die waren besmeten. Daarnaast ook nog vijf dunwandige wandfragmenten (31g), waarvan drie geëffend, één geglad met een knik in het profiel en één gepolijst. Tenslotte bevonden er zich in de sporen ook nog elf onidentificeerbare brokstukjes.

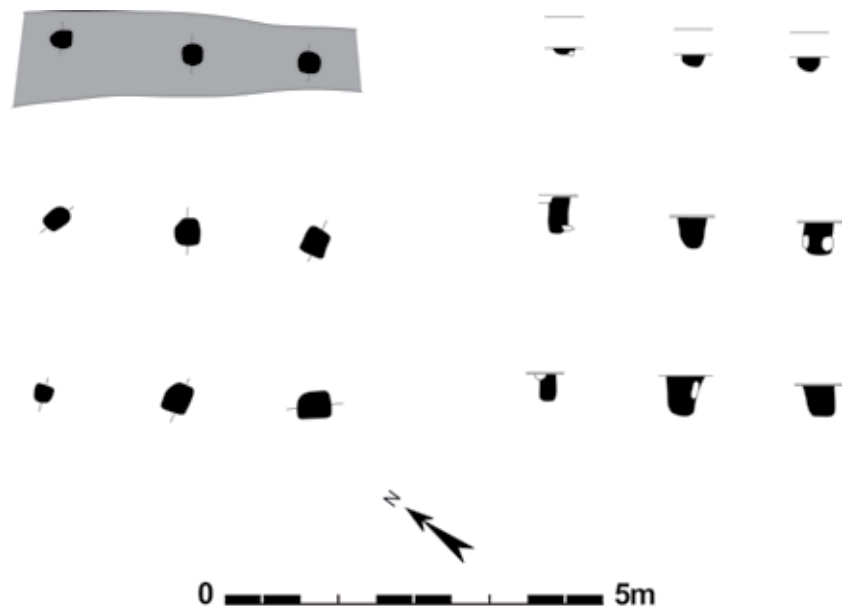
Een tweede negenpalige spieker (S5) situeert zich min of meer centraal in het noordwestelijk deel van het vlak. Het gebouw bestaat uit de sporen 110, 111, 112, 113, 235, 236, 240, 241 en 242 (Fig. 15). De drie laatst genoemde sporen bevonden zich onder een Romeinse gracht (108) en werden pas ontdekt bij het couperen ervan. De afmetingen van het gebouw bedragen 3,5m op 4,5m en het heeft een min of meer NO-ZW oriëntering. De sporen hebben een heterogene grijze tot grijsbruine zandige vulling met enkele roestkleurige vlekken. Enkel de drie sporen die onder de gracht werden ontdekt hebben een iets homogener donkergrijze vulling. Verschillende van de sporen vertoonden in de coupe opnieuw een donkere kern als mogelijke restant van de verdwenen paal. De diepte van de sporen varieert tussen 34cm en 50cm. De sporen onder de gracht waren nog bewaard met een gemiddelde diepte tussen 11cm en 18cm. Op spoor 111 en 240 na hebben alle paalsporen aardewerk opgeleverd. In totaal werden 24 scherven verzameld, waarvan 17 grofwandig (59g) en 15 fijnwandig (66g).

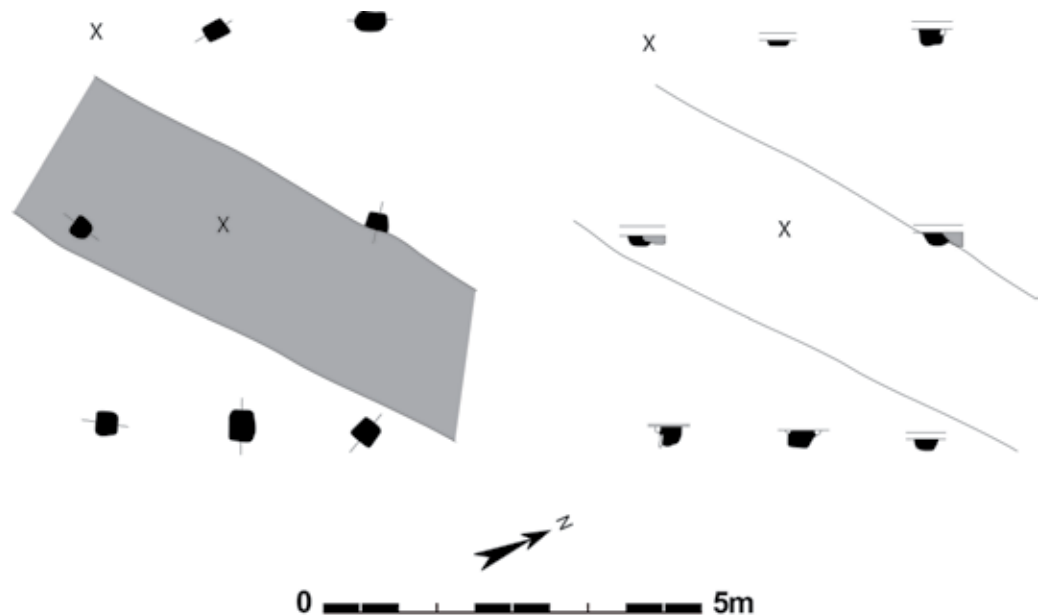
Figuur 14: Gebouw S4, schaal 1/100.

Bij de grofwandige scherven bevonden zich zes geëffende wandfragmenten, vijf geruwde wandfragmenten en zes besmeten wandfragmenten. Twee van deze besmeten wandfragmenten vertoonden een onregelmatig patroon van lijnen. Mogelijk werden deze op de pot aangebracht door met stro over de wand te wrijven bij de afwerking ervan. Onder de fijnwandige ceramiek bevonden zich vier geëffende wandfragmenten, één gepolijst wandfragment en tien gegladde wandfragmenten, waarvan twee met een knik in het profiel. Naast de fijn- en grofwandige scherven werden ook nog een 22-tal onherkenbare brokstukjes aangetroffen.

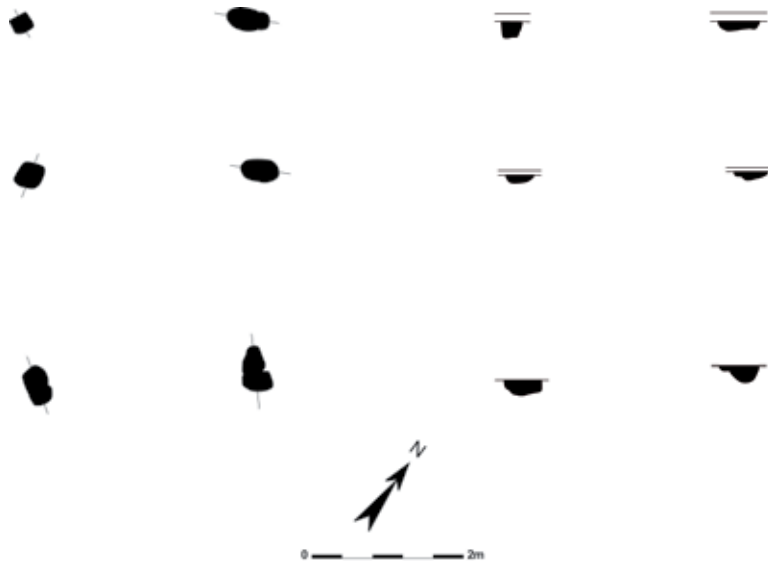
Een laatste mogelijke negenpalige spieker (S6) bevindt zich circa 19m ten noorden van de vorige spieker. Hij is opgebouwd uit volgende paalsporen: 72, 73, 74, 76, 78, 79 en 255 (Fig. 16). Op de zuidwestelijke hoek ontbreekt een paalspoor en de centrale paal in het midden is mogelijk weggegraven bij de aanleg van een gracht (75) in de Romeinse periode. Paalspoor 255 kon wel nog herkend worden onder deze gracht. Het gebouw bedraagt 3,5m op 5m en kent een min of meer O-W oriëntering. De sporen hebben een heterogene donkergrijze tot grijsbruine kleur. De diepte van de sporen varieert tussen 8cm en 26cm. Enkel spoor 78 en 255 hebben ceramiek opgeleverd. Het gaat hierbij slechts om twee grofwandige besmeten wandfragmenten (15g).

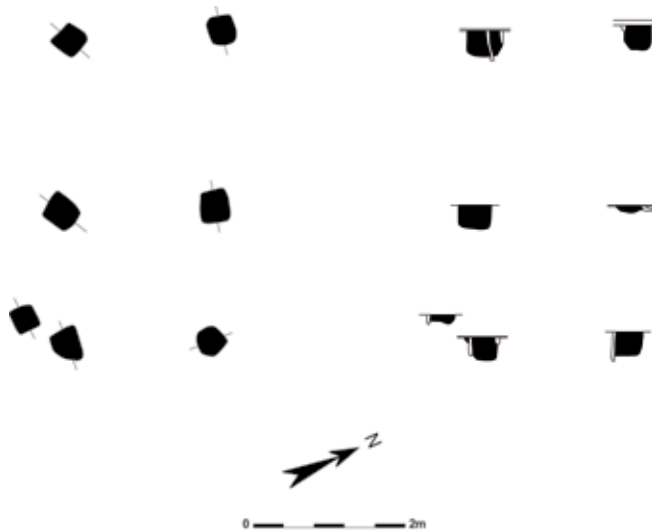
Figuur 15: Gebouw S5, schaal 1/100.

Figuur 16: Gebouw S6, schaal 1/100.

Figuur 17: Gebouw S7, schaal 1/100.

Figuur 18: Gebouw S8, schaal 1/100.

Figuur 19: Het significante aardewerk van gebouw S8, schaal 1/3.

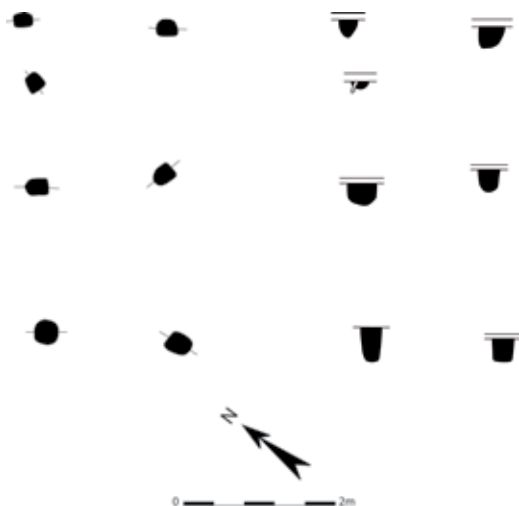
Wat de zespalige spiekers betreft werden met zekerheid zeven en mogelijk negen exemplaren op het terrein aangetroffen. Een eerste zespalige spieker (S7) situeert zich in het westelijke deel van het vlak. De volgende sporen maken deel uit van deze spieker: 28, 29, 30, 31, 54, 55 en 56 (Fig. 17). De paal op de oostelijke hoek is ontdubbeld of hersteld geweest. Het gebouw meet 3m op 5m en kent een ZO-NW oriëntatie. De paalsporen hebben een heterogene donkergrijze tot donkergrijsbruine zandige vulling met een diepte gaande van 10cm tot 22cm. In geen enkele van deze sporen werd ceramiek aangetroffen.

Een tweede zespalige spieker (S8) ligt in het uiterste noorden van het vlak. De spieker is opgebouwd uit de sporen 44, 45, 46, 47, 49 en 50 (Fig. 18). De afmetingen van het gebouw bedragen 2m op 4m en het heeft een min of meer O-W oriëntatie. De vulling van de sporen bestaat uit heterogeen donkergrijsbruin gevlekt zand. De diepte ervan varieert tussen 8cm en 34cm. In twee sporen, 44 en 47, werd een zeer beperkt aantal scherven aangetroffen. Het betreft in totaal vijf scherven, waarvan vier grofwandige (94g) en één fijnwandige scherf (12g). Van de grofwandige wandfragmenten is slechts één scherf besmeten. Op drie van deze fragmenten kan opnieuw de afwerking worden gezien die mogelijk werd aangebracht met behulp van stro. De fijnwandige scherf is een gepolijst randfragment (Fig. 19).

Een derde zespalige spieker (S9) ligt ongeveer centraal in het vlak. De spieker bestaat uit de sporen 117, 118, 120, 121, 149 en 150 (Fig. 20). Eventueel kan ook spoor 119 tot deze constructie behoren. Het gebouw bedraagt 2m op 4m en heeft een NO-ZW oriëntering. De sporen kennen een heterogene lichtgrijze tot grijze zandige opvulling en hebben een diepte tussen 10cm en 42cm. Uit vier paalsporen kon ceramiek verzameld worden (117, 118, 120 en 149). In totaal werden 35 scherven gerecupereerd, waarvan 24 grofwandig (503g) en elf fijnwandig (78g). Alle fragmenten in de grofwandige groep behoren vermoedelijk tot één individu dat op de buik was besmeten en op de schouder werd geglad. Op één van de wandfragmenten is de overgang tussen deze twee duidelijk zichtbaar. Verder behoren tot deze pot nog 18 besmeten wandfragmenten, drie besmeten bodemfragmenten en drie gegladde wandfragmenten, waarvan één met een knik in het profiel (Fig. 21). Het fijnwandige aardewerk bestaat uit elf gegladde wandfragmenten. Tot slot zijn er ook nog zeven onherkenbare brokstukjes aangetroffen.

Een vierde zespalige spieker (S10) ligt drie meter verder zuidwaarts dan de vorige spieker. Hij is opgebouwd uit volgende paalsporen: 140, 142, 143, 146, 147 en 148 (Fig. 22). De afmetingen van de spieker bedragen 3m op 5m en het gebouw heeft een O-W oriëntering. De vulling van de sporen bestaat uit heterogeen lichtgrijsbruin tot donkergrijs zand met roeskleurige vlekken en de sporen hebben een variërende diepte tussen 28cm en 40cm. Uit paalsporen 140, 146 en 148 kon ceramiek verzameld worden. Het gaat in totaal om 26 scherven, waaronder 13 grofwandige (298g) en 13 fijnwandige scherven (214g). Bij het grofwandig aardewerk bevinden zich vier besmeten wandfragmenten en negen geruwde wandfragmenten. De meeste van de wandfragmenten vertonen een afwerking met lijnen, mogelijk ontstaan door met stro over de pot te wrijven. Vermoedelijk behoren al deze grofwandige scherven tot één individu. Tot het fijnwandig aardewerk behoren vier gegladde wandfragmenten, waarvan één met de aanzet tot een knik, één randfragment van een schaal, vier geëffende wandfragmenten met een knik in het profiel en vier geëffende randfragmenten (Fig. 23). Alle geëffende wandfragmenten behoren vermoedelijk tot één individu. Tenslotte werden ook nog zes onidentificeerbare brokstukjes verzameld.

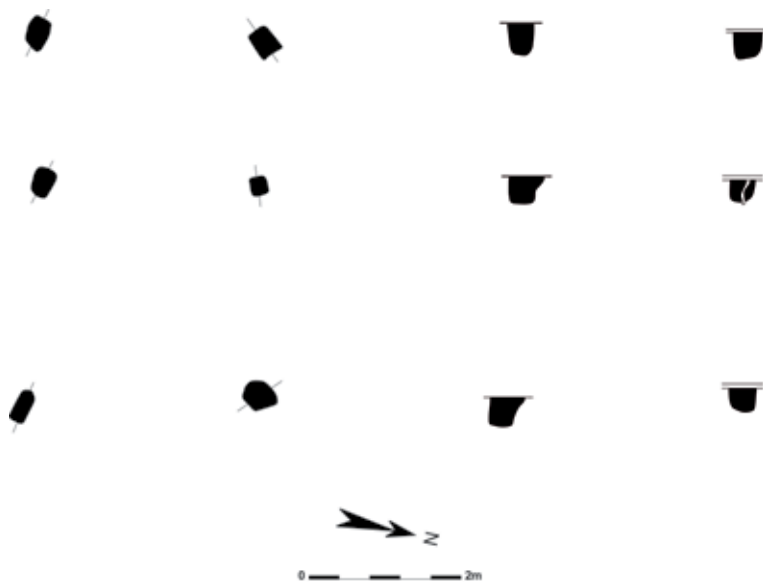
De vijfde zespalige spieker (S11) bevindt zich op het zuid-zuidwestelijk deel van het opgravingsvlak. De constructie bestaat uit de sporen 444, 445, 463, 464, 465 en 466 (Fig. 24). De afmetingen van het gebouw bedragen 3,5m op 6,5m en de spieker heeft een NO-ZW oriëntering. De sporen hebben een heterogene lichtgrijze tot donkergrijsbruine zandige vulling met kleine roestkleurige vlekjes. De diepte van de sporen varieert tussen 20cm en 28cm. Slechts in twee sporen (445 en 464) werd een beperkt aantal scherven gevonden. Het betreft vijf grofwandige bodemfragmenten van een zware voorraadpot (137g) en twee grofwandige wandfragmenten (53g), naast één fijnwandig geglad wandfragment (1g) (Fig. 25).

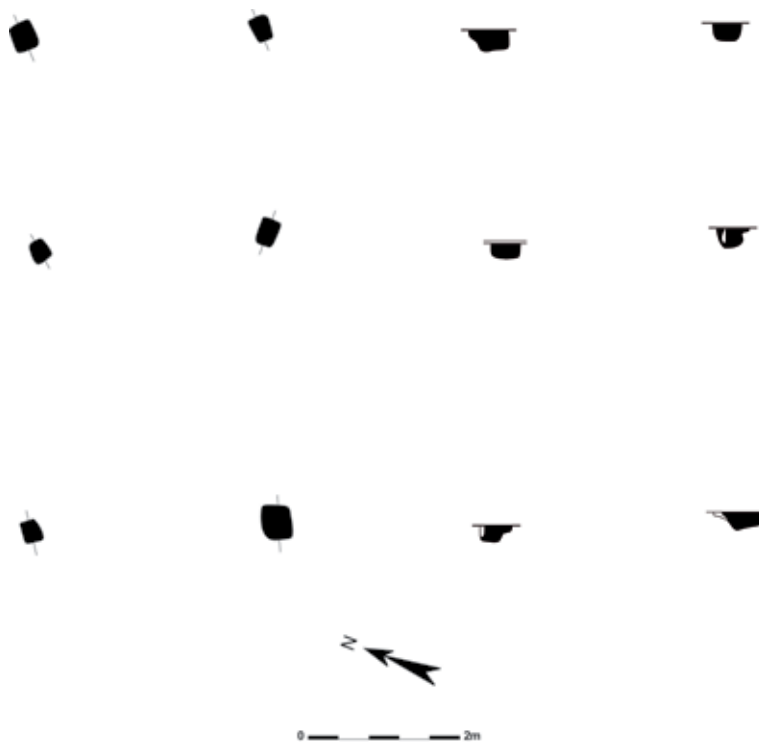
Figuur 20: Gebouw S9, schaal 1/100.

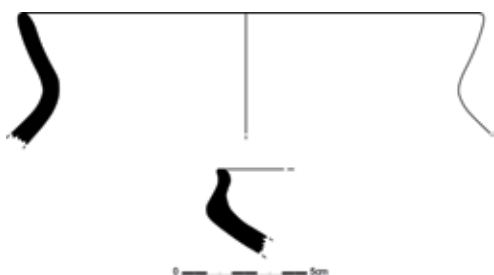
Figuur 21: Het significante aardewerk van gebouw S9, schaal 1/3.

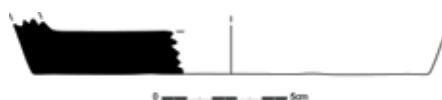
Figuur 22: Gebouw S10, schaal 1/100.

Figuur 24: Gebouw S11, schaal 1/100.

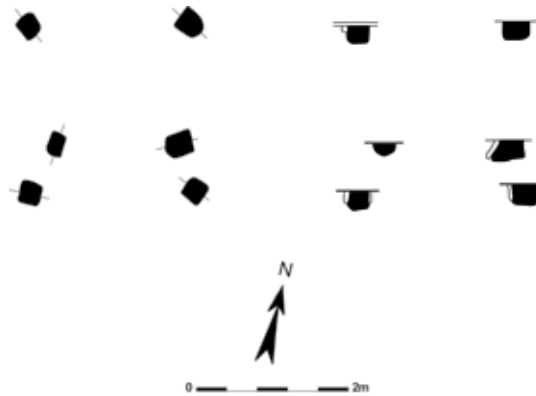
Figuur 23: Het significante aardewerk van gebouw S10, schaal 1/3.

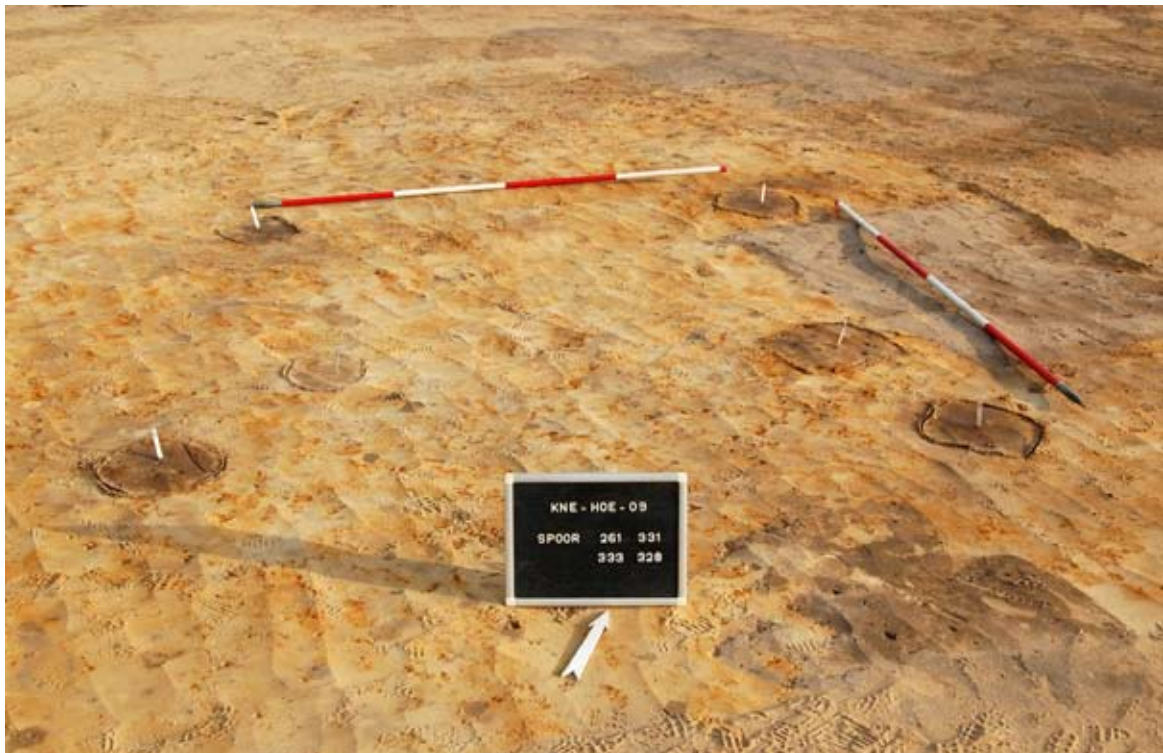
Figuur 25: Het significante aardewerk van gebouw S11, schaal 1/3.

Een zesde mogelijke zespalige spieker (S12) ligt op 7m ten oosten van de vorige spieker. Dit gebouw bestaat uit de sporen 261, 328, 330, 331, 332 en 333 (Fig. 26 & 27). Deze spieker kent echter een andere opbouw dan de overige zespalige spiekers. In deze constructie zijn de middenste palen op beide zijden meer naar binnen gelegen. Bij de overige spiekers liggen de drie palen op elke zijde op één lijn. De afmeting van deze spieker bedraagt 2m op 2m en hij heeft een N-Z oriëntatie. De sporen hebben een heterogene lichtgrijze tot donkergrijsbruine zandige vulling en hebben een diepte tussen 16cm en 28cm. Enkel in spoor 261 en 333 werd aardewerk aangetroffen. Het betreft een grofwandig wandfragment (7g) en een mogelijk dakpanfragment (29g). Het laatste is vermoedelijk intrusief in de sporen terecht gekomen.

Een eventuele zevende spieker (S13) ligt in de zuidelijke hoek van het terrein en is opgebouwd uit de volgende sporen: 470, 471, 473, eventueel 474, 483 en 485 (Fig. 28). Op de westelijke hoek van het gebouw ontbreekt een paalspoor en de paal op de zuidelijke hoek kan hersteld geweest zijn. Het gebouw meet 2m op 3m en heeft een O-W oriëntering. De sporen hebben een heterogene licht tot donkergrijsbruine zandige vulling en hun diepte varieert tussen 10cm en 22cm. In geen enkele van de paalsporen werd ceramiek aangetroffen.

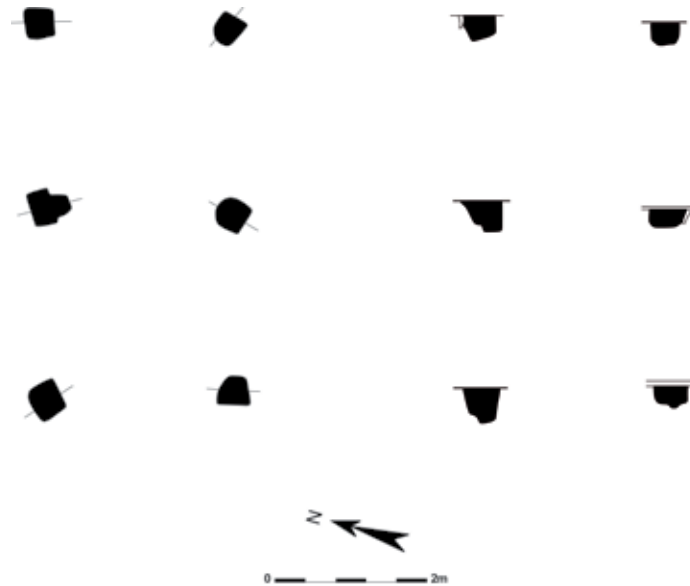
Figuur 26: Gebouw S12, schaal 1/100.

Figuur 27: Terreinopname van gebouw S12.

Figuur 28: Gebouw S13, schaal 1/3.

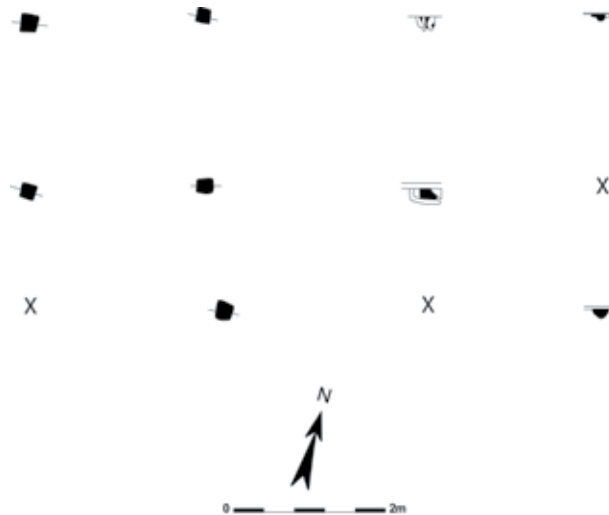
Figuur 29: Gebouw S14, schaal 1/3.

Een achtste zespalige spieker (S14) ligt 12m verder naar het oosten op dan gebouw S13. Het gebouw bestaat uit de volgende paalsporen: 421, 423, 425, 427, 428 en 431 (Fig. 29 & 30). De afmetingen van de spieker bedragen 2,5m op 5m en het heeft een NO-ZW oriëntering. De vulling van de sporen bestaat uit heterogeen lichtgrijs-lichtgrijsbruin tot donkergrijs zand met een variërende diepte tussen 24cm en 46cm. Op spoor 245 na hebben alle paalsporen van deze spieker aardewerk opgeleverd. In totaal werden zeven scherven verzameld. Daaronder bevinden zes grofwandige wandfragmenten (53g), waarvan vier besmeten, en één fijnwandig geglad wandfragment met een knik in het profiel (6g).

De negende en laatste zespalige spieker (S15) ligt centraal in het vlak aan de zuidwestelijke zijde. Hij bestaat uit de sporen 352, 353, 388, 389 en 390 (Fig. 31). Op de zuidelijke hoek van de spieker ontbreekt een paalspoor. De afmetingen van het gebouw bedragen 2m op 4m en het heeft een ZO-NW oriëntering. De paalsporen hebben alle een lichtbruingrijze tot donkerbruingrijze kleur. Ze zijn ondiep in het vlak bewaard en zeer sterk onderhevig aan bioturbatie. Enkel uit spoor 389 kon een fijnwandig randfragment (10g) met uitstaande rand met nagelindrukken erbovenop gerecupereerd worden (Fig. 32).

Figuur 30: Terreinopname van gebouw S14.

Figuur 31: Gebouw S15, schaal 1/100.

Figuur 32: Het significante aardewerk van gebouw S15, schaal 1/3.

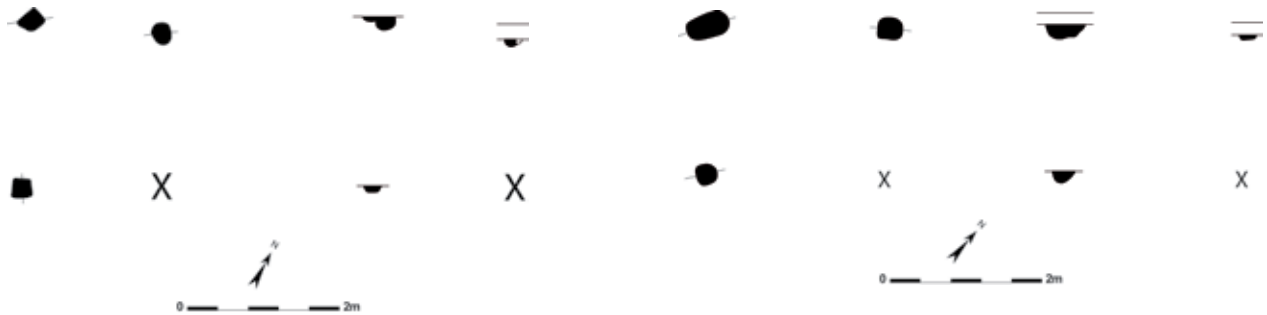
De vierpalige spiekers zijn het talrijkst aanwezig op de site. Maar liefst 17 exemplaren konden herkend worden. Een vijftal onder hen zijn echter wel sterk hypothetisch te noemen.

Een eerste mogelijke vierpalige spieker (S16) bevindt zich min of meer centraal in het noordwestelijk deel van het vlak. Hij bestaat uit de volgende sporen: 88, 89 en 244 (Fig. 33). Op de oostelijke hoek ontbreekt een paalspoor. Het gebouwtje is 2m op 2m groot. De vulling van de sporen bestaat uit heterogeen donkergrijs zand en hun diepte varieert tussen 8cm en 18cm. In geen van de paalsporen werd aardewerk aangetroffen.

De tweede vierpalige spieker (S17) ligt net ten zuidoosten van de vorige spieker en is opgebouwd uit de sporen 90, 92, 99 en 243 (Fig. 34). Deze spieker meet opnieuw 2m op 2m. De sporen hebben een vrij homogene donkergrijze zandige vulling met een variërende diepte tussen 8cm en 18cm. Slechts in één paalspoor (99) werd keramiek gevonden. In totaal werden negen scherven verzameld, waarvan acht fijnwandige geruwde wandfragmenten met een gegladde binnenkant (48g) en één grofwandig besmeten wandfragment (11g).

Een derde mogelijke vierpalige spieker (S18) ligt 2m verder naar het zuidoosten. Hij bestaat uit de sporen 100, 109 en 246 (Fig. 35). Op de oostelijke hoek ontbreekt een paalspoor dat mogelijk onder een latere Romeinse gracht 108 is verloren gegaan. De noordelijke paal (246) kon wel nog onder die gracht teruggevonden worden. De spieker meet 2m op 2m. De vulling van de sporen bestaat uit heterogeen donkergrijsbruin zand en de diepte ervan varieert tussen 6cm en 18cm. Twee paalsporen (100 en 109) bevatten aardewerk. Slechts twee kleine scherfjes konden verzameld worden, het zijn twee fijnwandige gegladde wandfragmenten (6g). Daarnaast werd nog een klein onherkenbaar brokstukje gevonden.

De vierde vierpalige spieker (S19) ligt 14m ten zuiden van de vorige spieker. Het gebouw bestaat uit de volgende sporen: 136, 137, 138 en 139, en meet 2m op 2m (Fig. 36). De sporen hebben een heterogene donkergrijze vulling en hebben een variërende diepte tussen 10cm en 24cm. Er kon geen keramiek uit de sporen worden verzameld.

Figuur 33: Gebouw S16, schaal 1/100.

Figuur 35: Gebouw S18, schaal 1/100.

Figuur 34: Gebouw S17, schaal 1/100.

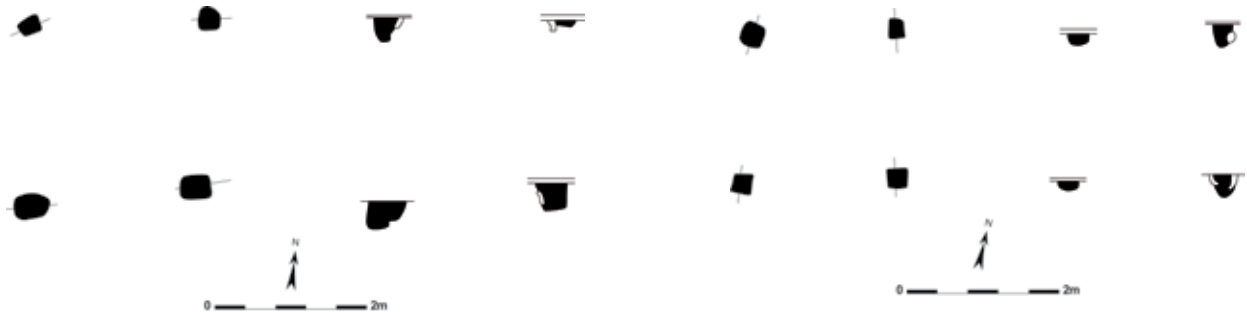
Figuur 36: Gebouw S19, schaal 1/100.

Een vijfde vierpalige spieker (S20) ligt 3m verder naar het zuidoosten. De spieker is opgebouwd uit de paalsporen 181, 182, 183 en 185 (Fig. 37). Het gebouw meet 2m op 2,5m. De vulling van de sporen bestaat uit heterogeen lichtgrijs tot donkergrijs zand en de diepte varieert tussen 8cm en 36cm. In geen van de paalsporen werd aardewerk aangetroffen.

Een zesde eventuele vierpalige spieker (S21) ligt net ten noordoosten van de vorige spieker. Het eventuele gebouwtje bestaat uit de paalsporen 186, 187, 189, 190 en misschien ook 188 (Fig. 38). Dit laatste spoor is iets buiten de spieker gelegen, maar mogelijk behoort het wel tot deze spieker, die dan eerder vijfpalig is van opbouw. De afmetingen van de spieker bedragen 1,5m op 2m. De sporen hebben een heterogene lichtgrijze vulling en een diepte tussen 8cm en 20cm. Uit de sporen konden één fijnwandig geglad wandfragment (5g) en een tweetal onherkenbare brokstukjes gerecupereerd worden.

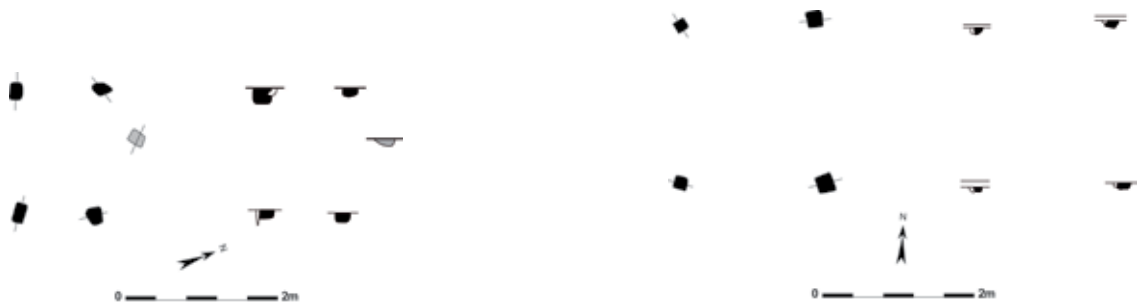
Een zevende vierpalige spieker (S22) ligt ook net naast de vijfde spieker maar dan aan de oostelijke zijde ervan. De spieker is opgebouwd uit volgende sporen: 184, 191, 206 en 207 (Fig. 39). De spieker meet 2m op 2m. De sporen hebben een donkerbruingrijze zandige vulling en een diepte die varieert tussen 34cm en 50cm. Geen van deze paalsporen leverde ceramiek op.

De achtste vierpalige spieker (S23) ligt 2m ten noordoosten van bijgebouw S3. Volgende sporen behoren tot de spieker: 168, 170, 197 en 199 (Fig. 40). De afmetingen van de constructie bedragen 2m op 2m. De vulling van de sporen bestaat uit heterogeen lichtgrijs tot donkergrijsbruin zand en de sporen hebben een diepte gaande van 6cm tot 10cm. Er kon geen materiaal uit de sporen worden gerecupereerd.

Figuur 37: Gebouw S20, schaal 1/100.

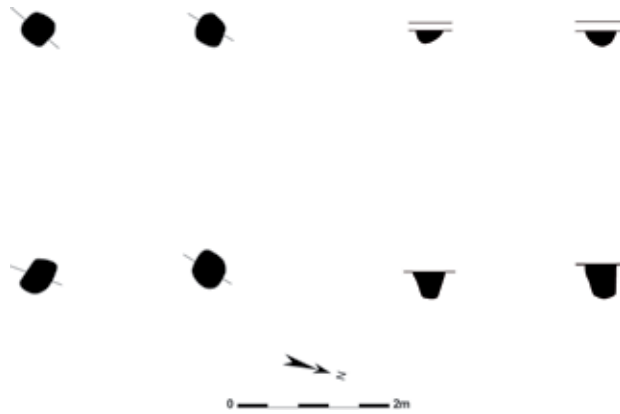
Figuur 39: Gebouw S22, schaal 1/100.

Figuur 38: Gebouw S21, schaal 1/100.

Figuur 40: Gebouw S23, schaal 1/100.

Een negende vierpalige spieker (S24) situeert zich min of meer centraal in het noordoostelijk deel van het vlak. Het gebouw is opgetrokken uit volgende paalsporen: 211, 212, 213 en 214 (Fig. 41). De afmetingen bedragen 2m op 3m en de spieker heeft bijgevolg een NO-ZW oriëntering. De vulling van de sporen bestaat uit heterogeen donkerbruingrijs zand en de diepte ervan varieert tussen 14cm en 36cm. Bij deze spieker kon uit elk paalspoor aardewerk gerecupereerd worden. In totaal werden 29 scherven verzameld, waaronder tien grofwandige (458g) en 19 fijnwandige (402g). Onder de grofwandige scherven bevinden zich negen wandfragmenten en drie besmeten bodemfragmenten. Zowat alle grofwandige scherven vertonen hier en daar een onregelmatig lijnenpatroon. Deze zijn mogelijk tot stand gekomen bij de afwerking van de pot, door met een stro over het oppervlak te wrijven. Onder het fijnwandige aardewerk bevinden zich negen gegladde randfragmenten en tien gegladde wandfragmenten, waarvan drie een knik in het profiel vertonen. Zowel bij de grofwandige als bij de fijnwandige scherven konden de scherven over de sporen heen aan elkaar gepuzzeld worden. Zo konden bij de grofwandige scherven twee individuen herkend worden. Bij de fijnwandige groep bleken alle scherven, op één randfragment na, tot één pot te behoren. Op één plaats, net onder de knik van deze pot, was een kamstreepversiering in een meandervormig patroon zichtbaar. Deze versiering kon nergens anders op de pot worden aangetroffen (Fig. 42). Naast deze scherven werden ook nog drie kleine brokstukjes gevonden, die verder niet geïdentificeerd konden worden.

Figuur 41: Gebouw S24, schaal 1/100.

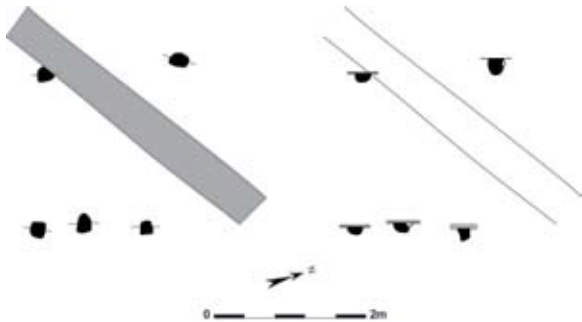
Figuur 42: Het significante aardewerk van gebouw S24, schaal 1/3.

Een tiende mogelijke vierpalige spieker (S25) ligt 3m verder oostwaarts en bestaat uit de sporen 215, 220, eventueel 221, 222 en 224 (Fig. 43). Spoor 215 lijkt iets uit lijn te liggen, maar toch is het is niet uit te sluiten dat deze paalsporen samen een spieker kunnen vormen. Het gebouw bedraagt 1,5m op 2m. De sporen hebben een heterogene donkerbruingrijze zandige vulling en een diepte gaande van 10cm tot 20cm. In deze spieker werden geen scherven aangetroffen.

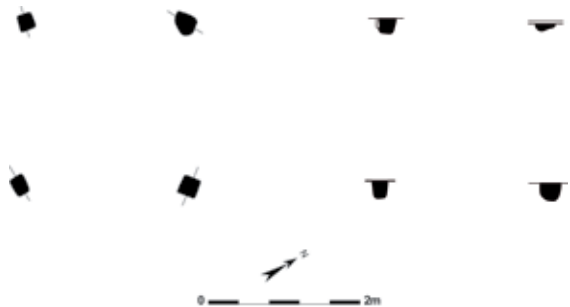
Een elfde vierpalige spieker (S26) ligt 2m verder naar het noordoosten. Het betreft deze met de paalsporen 218, 219, 247 en 248 (Fig. 44). De grootte van de spieker bedraagt 2m op 2m. De sporen hebben een vulling bestaande uit heterogeen lichtbruingrijs tot donkerbruingrijs zand en ze hebben een diepte gaande van 14cm tot 24cm. In geen enkele van de sporen kon ceramiek worden gevonden.

Een twaalfde vierpalige spieker (S27) ligt in de zuidelijke hoek van het terrein, een zevental meter ten noorden van de zevende zespalige spieker (S13). De spieker is opgebouwd uit volgende sporen: 342, 343, 469 en 480 (Fig. 45). De constructie meet 2m op 2m en de vulling van de sporen bestaat uit heterogeen lichtgrijs tot lichtbruingrijs zand. De sporen hebben een variërende diepte tussen 10cm en 22cm. Enkel in paalspoor 480 werd aardewerk aangetroffen. Het betreft één grofwandig geruwd wandfragment (3g).

Een dertiende vierpalige spieker (S28) ligt 9m verder naar het zuidwesten en bestaat uit paalsporen 433, 434, 435 en 436 (Fig. 46). De afmetingen van de constructie bedragen 1,5m op 2m. De vulling van de sporen bestaat uit heterogeen lichtgrijsbruin zand en de diepte van de sporen varieert tussen 20cm en 30cm. Uit geen enkel van de sporen kon ceramiek worden gerecupereerd.

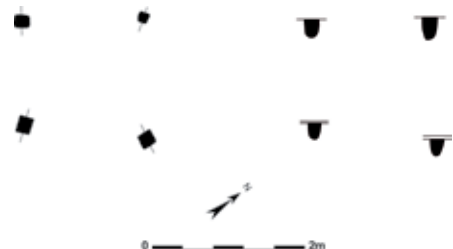
Figuur 43: Gebouw S25, schaal 1/100.

Figuur 45: Gebouw S27, schaal 1/100.

Figuur 44: Gebouw S26, schaal 1/100.

Figuur 46: Gebouw S28, schaal 1/100.

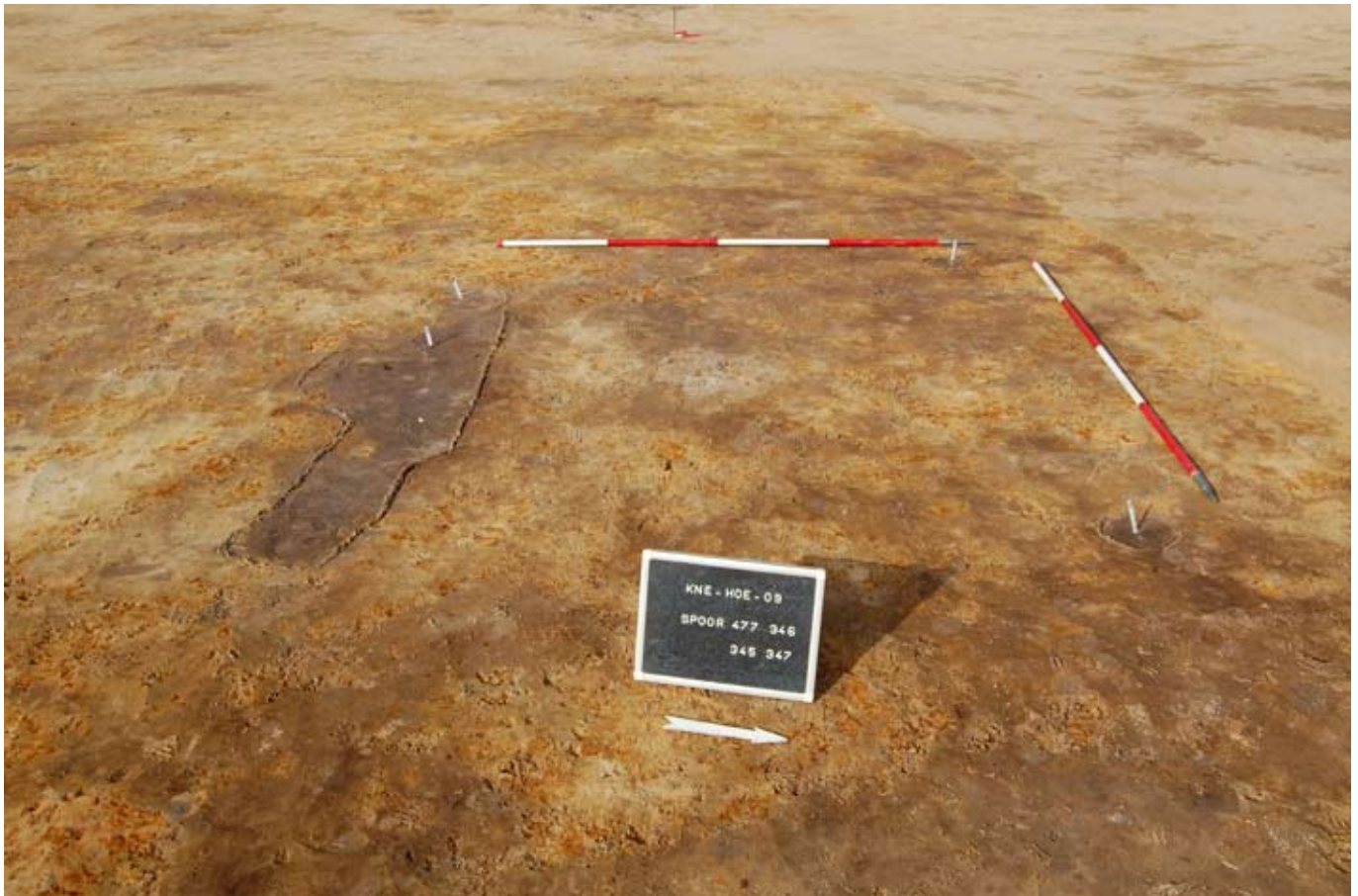
Een veertiende eventuele vierpalige spieker (S29) ligt op 10m ten noordoosten van de twaalfde spieker (S27). Het gebouw bevat de volgende paalsporen: 345, 346, 347 en 477 (Fig. 47 & 48). Deze spieker heeft een zeer onregelmatige opbouw. Spoor 346 lijkt iets uit lijn te liggen en spoor 345 is langwerpiger van vorm en loopt over in 477, zodat deze twee paalsporen de volledige zuidelijke wand van de constructie vormen. Het lijkt een ongewone constructie voor een spieker. Het gebouw meet 2m op 2m, enkel de noordwestelijke zijde meet 2,5m. De sporen hebben een homogene tot heterogene donkergrijsbruine zandige vulling en hun diepte varieert tussen 6cm en 18cm. Alleen in spoor 345 kon ceramiek worden aangetroffen. Het betreft twee grofwandige geruwde wandfragmenten (10g).

Een vijftiende vierpalige spieker (S30) ligt 15m verder naar het zuidoosten en is opgebouwd uit de paalsporen 440, 441, 442 en 443 (Fig. 49). De afmetingen van de constructie bedragen 2m op 2,5m. De vulling van de sporen bestaat uit heterogeen donkergrijs tot donkergrijsbruin zand en de diepte van de sporen varieert tussen 24cm en 32cm. Op spoor 442 na leverden alle aardewerk op. Het gaat daarbij slechts om drie fragmenten: één grofwandig wandfragment (29g), één fijnwandig geglad wandfragment (4g) en één fijnwandig geëffend randfragment (3g) (Fig. 50).

Een zestiende vierpalige spieker (S31) ligt centraal aan de zuidwestelijke zijde van het vlak. De constructie bestaat uit de volgende sporen: 395, 396 en 400 (Fig. 51). Op de westelijke hoek ontbreekt een paalspoor dat verloren is gegaan onder een recente verstoring. Het gebouw meet 2m op 2m. De sporen hebben een heterogene lichtbruingrijze tot donkergrijze zandige vulling en hun diepte varieert van 12cm tot 16cm. Enkel spoor 395 heeft aardewerk opgeleverd. Het gaat om een fijnwandig geëffend wandfragment met een knik in het profiel (2g).

Een laatste vierpalige spieker (S32) ligt 12m verder noordwaarts en bestaat uit de sporen 354, 355, 356 en 357 (Fig. 52). Het gebouw meet 2m op 2m. De sporen hebben een heterogene lichtbruingrijze tot donkerbruingrijze zandige vulling en een diepte gaande van 10cm tot 20cm. Enkel in spoor 356 werd een fijnwandig geglad wandfragment aangetroffen, dat bovendien deels is afgeschilferd (4g).

Figuur 47: Terreinopname van gebouw S29.

Figuur 48: Gebouw S29, schaal 1/100.

Figuur 49: Gebouw S30, schaal 1/100.

Figuur 50: Het significante aardewerk van gebouw S30, schaal 1/3.

Figuur 51: Gebouw S31, schaal 1/100.

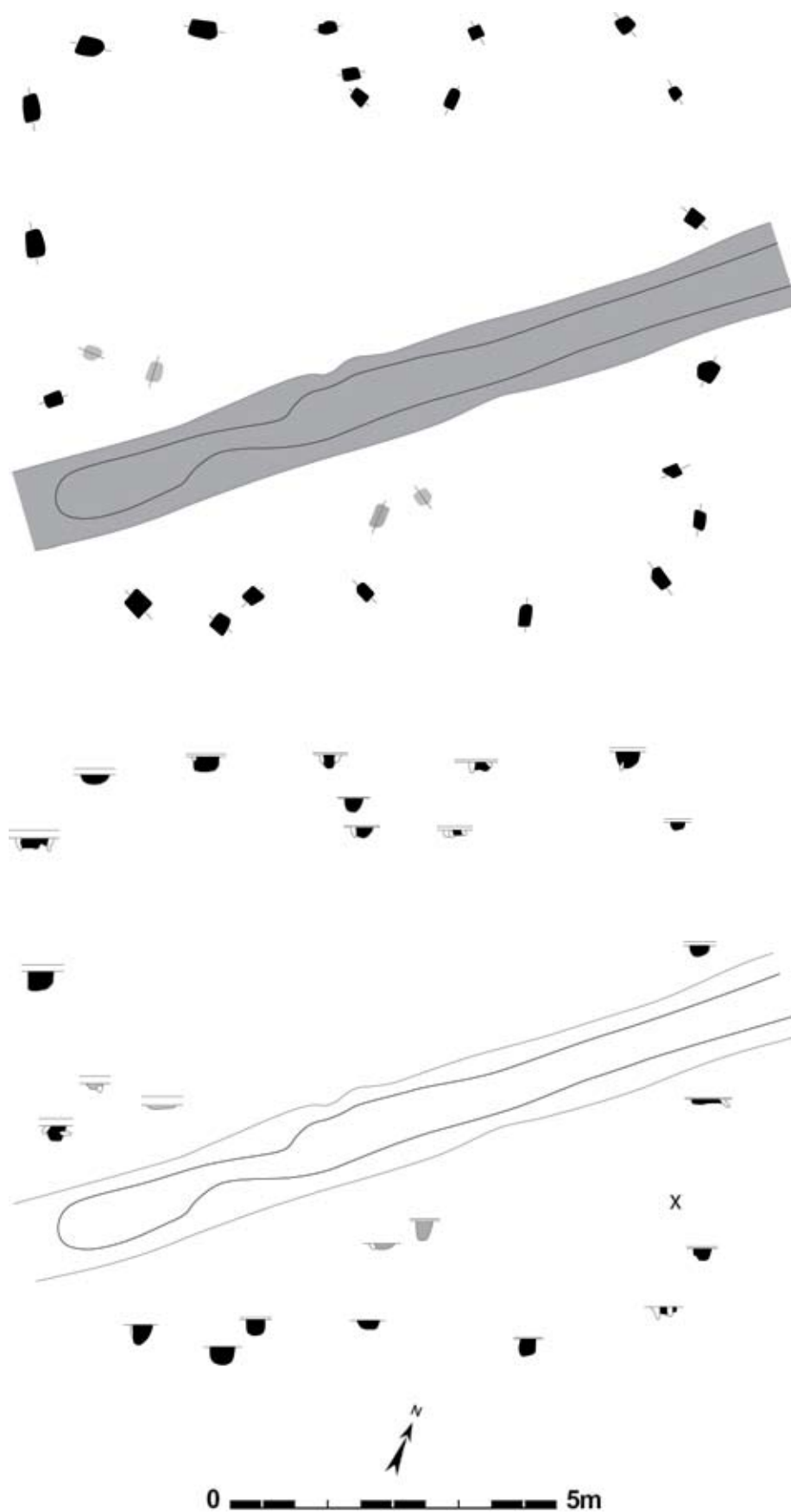
Figuur 52: Gebouw S32, schaal 1/100.

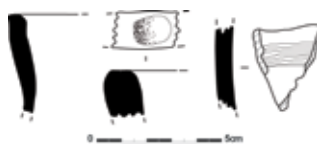
V.2.1.3. Kraal

In de oostelijke hoek van het terrein ligt nog een cluster van paalsporen. Deze lijken op één lijn te liggen en een patroon te vormen waarin eventueel een kraal kan worden herkend. Deze is opgebouwd uit de sporen 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 283, 285, 287, 288, 292, 293, 297, 302, 303, 305 en 306 (Fig. 53). Mogelijk kunnen ook sporen 295, 296, 307 en 308 tot de constructie behoren. De mogelijke kraal heeft een min of meer rechthoekige vorm met afgeronde hoeken. De afmetingen bedragen 9m op 10m. Aan de noordelijke zijde bevindt zich centraal eventueel een ingang tot de kraal (275, 276, 279, 280 en 293) bestaande uit twee palenkoppels. De vulling van de sporen bestaat uit homogeen tot heterogeen lichtgrijs en donkergrijs tot donkergrijsbruin zand met roestkleurige vlekjes. De diepte van de sporen varieert tussen 8cm en 30cm.

In verschillende van de paalsporen werd aardewerk aangetroffen (283, 288, 292, 302, 305 en 306). In totaal werden negen scherven verzameld, waaronder vier grofwandige (17g) en vijf fijnwandige (60g). Onder het grofwandige aardewerk bevinden zich twee geëffende tot gegladde wandfragmenten, één eerder geëffend wandfragment en één geëffend randfragment. Tot het fijnwandige aardewerk behoren vier gegladde wandfragmenten, waarvan één met een knik in het profiel en één geglad randfragment (Fig. 54).

Figuur 53: Eventuele kraal, schaal 1/100.

Figuur 54: Het significante aardewerk uit de eventuele kraal.

V.2.1.4. Datering

In de meerderheid van de constructies werd aardewerk aangetroffen, in de meeste gevallen slechts enkele kleine fragmenten. Het gaat om de structuren S1, S2, S3, S4, S5, S6, S8, S9, S10, S11, S12, S14, S17, S18, S21, S24, S27, S29, S30, S31 en S32. Onder het aardewerk bevinden zich weinig diagnostische stukken, waardoor een precieze datering bemoeilijkt wordt.

Als het materiaal in zijn totaliteit wordt bekeken, kunnen er onderlinge gelijkenissen worden opgemerkt. Het materiaal kan in twee groepen onderverdeeld worden, enerzijds de grofwandige scherven en anderzijds de fijnwandige scherven. De eerste categorie is goed vertegenwoordigd met 116 scherven of 57% van het totaal. De scherven hebben een relatief matige bakking en het kleurengamma varieert van beige, naar roodbruin, bruin, grijs tot zwart. De verschraling bestaat voornamelijk uit schervengruis. De afwerking van de wanden varieert van geëffend (twaalf fragmenten of 10%) tot geruwd (53 fragmenten of 46%) of besmeten (50 fragmenten of 44%). Regelmatig zijn de wanden afgewerkt, mogelijk door met stro over de buitenkant van de pot te wrijven. De tweede categorie is in mindere mate aanwezig met 88 scherven of 43% en heeft een goede tot harde bakking. De verschraling bestaat ook uit fijner schervengruis. Het kleurengamma komt min of meer overeen met dat van de grofwandige groep. De afwerking bestaat uit goed geëffende (21 fragmenten of 24%) tot gegladde (64 fragmenten of 72%) wanden, met af en toe ook sporen van polijsting (3 fragmenten of 4%).

Hoewel het gevaarlijk is uitspraken te doen over datering op basis van een relatief beperkt aantal scherven, lijkt dit aardewerkensemble sterke parallellen te vertonen met gekend materiaal uit de late ijzertijd. Ook de aanwezigheid van geknikte profielen lijkt deze stelling te bevestigen en geeft zelfs de mogelijkheid zeker enkele contexten eerder in een vroege fase van de late ijzertijd te dateren, net als het relatief frequent voorkomen van besmeten materiaal. Dit materiaal vertoont bovendien zeer sterke gelijkenissen met de ceramiek die uit gracht 18 werd verzameld (*infra*). Die context wordt in de vroeg La Tène-periode gedateerd. Mogelijk behoren ook de besproken constructies tot diezelfde periode.

Een drietal contexten kunnen met vrij grote zekerheid aan de vroeg La Tène-periode worden toegeschreven. Het gaat om de structuren S3, S10 en S24. Eén van de fijnwandige wandfragmenten in een paalspoor van gebouw S1 vertoont een knik die heel sterk lijkt op de knik die voorkomt binnen het Jogasses-aardewerk dat onder andere werd aangetroffen op de site te Lede (DE SWAEF & BOURGEOIS 1986: 18-19). Deze Jogasses-vormen zijn typisch voor de prille beginfase van de vroeg La Tène periode en de periode er kort voor. De tweede structuur, S10, is een zespalige spieker. Deze ligt bovendien slechts op enkele meters ten zuidwesten van S3. Ook hier wordt een datering in de vroeg La Tène periode vooropgesteld, dit vooral op basis van de aanwezigheid van het schaalfragment en een fragment met uitstaande rand. Ook S24, een vierpalige spieker, ligt slechts enkele meters ten zuidoosten van gebouw 1. De fijnwandige pot met kamstreepversiering heeft een exacte parallel op de site van Sint-Gillis-Houtvoort (persoonlijke communicatie Guy De Mulder), waar de pot in de vroeg La Tène-periode wordt geplaatst. Er kan dus aangenomen worden dat ook deze structuur in die periode mag worden gedateerd.

In een drietal sporen werden echter fragmenten gevonden van aardewerk dat eerder in de late bronstijd of vroege ijzertijd kan gedateerd worden. Aangezien het slechts om een drietal scherven gaat, mag er verondersteld worden dat deze daar residueel zijn terechtgekomen. Het gaat om een fijnwandig randfragment met uitstaande rand uit spoor 389 van zespalige spieker S15. In een kuil aan de Provinciebaan te Velzeke werd een gelijkaardig fragment aangetroffen. Ook daar wordt de scherf in de late bronstijd gedateerd (DE MULDER & DE WANDEL 2007: 22). Een tweede fragment is het fijnwandig geglad randfragment van een kommetje uit spoor 126 van gebouw S3. Gelijkaardige voorbeelden van zulke kommetjes zijn onder andere gevonden bij de opgraving van Kruishoutem-Wijkhuis, waar de scherf ook in de late bronstijd/vroege ijzertijd wordt geplaatst (BOURGEOIS *et al.* 1983). Een derde en laatste

fragment werd in spoor 148 gevonden, behorende tot gebouw S10. De geëffende wandfragmenten behoren tot een type pot die eerder in de late bronstijd of vroege ijzertijd moet worden gedateerd. De algemene datering van de constructies in de vroeg La Tène-periode blijft hier evenwel behouden.

Tenslotte zijn er nog een aantal constructies waaruit geen aardewerk kon verzameld worden. Het gaat om de constructies S7, S15, S16, S19, S20, S22, S25 en S26. Hun datering stelt nog enige problemen. Spieker S7 ligt geïsoleerd en kan dus ook niet gerelateerd worden aan andere wel gedateerde gebouwen. Deze wordt voorlopig in de late ijzertijd gedateerd omdat de vulling vrij sterk overeen komt met de wel gedateerde sporen. Bovendien behoren alle andere structuren ook tot deze periode. Toch kan een vroegere of latere datering hier niet uitgesloten worden. De overige spiekers behoren telkens tot een cluster van spiekers, waarin sommige wel zijn gedateerd. Op basis van hun relatie tot die bewuste spiekers behoren deze vermoedelijk ook tot de late ijzertijd.

V.2.1.5. Vergelijking

Terwijl late ijzertijdsites veelvuldig worden aangetroffen in Vlaanderen en de Lage landen in het algemeen, met talrijke vondsten van kuilen, zijn duidelijke sporen van huisplattegronden in het algemeen bijzonder schaars. Als er al een plattegrond herkend kan worden, lijken ze meestal rechthoekig van aard te zijn (BOURGEOIS *et al.* 2003; FOKKENS & ROYMANS 1991). Een uitzondering hierop vormt de ronde structuur die in Sint-Martens-Latem werd gevonden (VERMEULEN 1987). De kennis van hoofd- en bijgebouwen uit de late ijzertijd is dus zeer beperkt te noemen, welke de interpretatie van de gebouwen in Knesselare wel bemoeilijkt.

Op deze site werden slechts twee plattegronden aangesneden die mogelijk als hoofdgebouw fungeerden (S1 en S3). Voor het gebouw S1, de tweebeukige constructie, is er een mogelijke parallel te vinden met een gebouw dat werd aangesneden bij de opgravingen te Sint-Denijs-Westrem – Flanders Expo Zone I (HOORNE *et al.* 2009 : 29-30) Het gebouw in Knesselare wijkt licht af van het voorbeeld in Sint-Denijs-Westrem. Het gebouw vertoont tussen de eerste rij palen en de volgende rijen een iets grotere afstand, welke afwezig is in Knesselare. Daar wordt een gelijkmatige afstand tussen de rijen gezien. Bovendien ontbreken één of meerdere palen om de plattegrond identiek aan deze in Knesselare te maken. Qua afmeting sluit het gebouw, met 8,5m op 4m, wel aan bij het gebouw in Knesselare dat 7m op 3,5m meet (Fig. 55). Het gebouw leverde weinig of geen scherven op, waardoor het slechts algemeen in de ijzertijd wordt gedateerd. Verdere vergelijkingen zijn voor het gebouw niet te vinden.

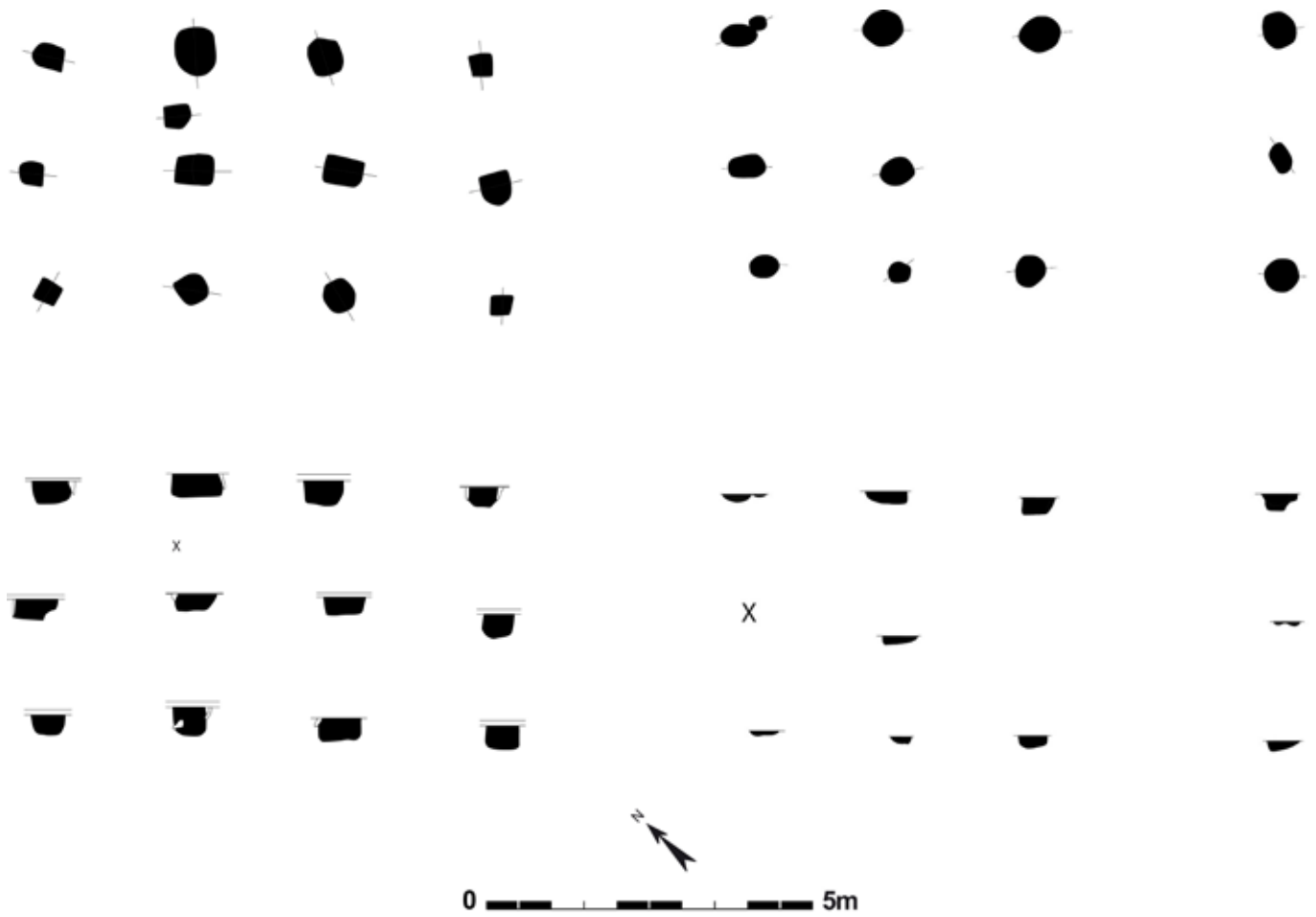
Van het tweede eventuele hoofdgebouw zijn mogelijk enkel de diepste paalsporen bewaard gebleven. Het is dan ook moeilijk om en parallel voor dit gebouw te vinden.

V.2.2. Kuilen

Naast de talrijke paalsporen werden op het terrein ook nog een zestal kuilen aangetroffen. Het gaat om de sporen met nummers 25, 26, 193, 195, 387, 447 en 458. Van de meeste is niet duidelijk welke functie ze precies hebben gehad.

Een eerste kuil met spoornummer 25 is in het westelijk deel van het terrein gelegen (Fig. 56). De kuil is ovaal van vorm, heeft een maximale diameter van 2,36m en een maximale diepte van 24cm. De kuil heeft schuin aflopende wanden en een eerder grillige bodem. De vulling bestaat uit heterogeen lichtgrijsbeige zand met kleine roestvlekken. Er werden slechts twee grofwandige geëffende wandfragmenten in de kuil aangetroffen. Het is voorbarig om conclusies te trekken uit de aanwezigheid van twee scherven. Deze kuil wordt echter toch voorzichtig in de late ijzertijd gedateerd.

Een tweede kuil is deze met spoornummer 26 (Fig. 57). Ze wordt deels oversneden door spoor 25 aan de ene kant en aan de andere kant door een recente verstoring. De maximale doorsnede van deze ovale kuil is dus niet gekend. Het zichtbaar deel bedraagt 1,56m. De kuil heeft een lichtgrijze zandige vulling en een maximale diepte van 14cm. Opnieuw is er sprake van een eerder grillige bodem. In deze kuil werden helemaal geen scherven aangetroffen. Toch wordt ze onder voorbehoud in de late ijzertijd gedateerd, daar tussen kuil 25 en 26 bijzonder weinig onderscheid kan worden gemaakt, wat doet vermoeden dat ze in dezelfde periode thuishoren. De functie van deze twee kuilen is niet gekend.

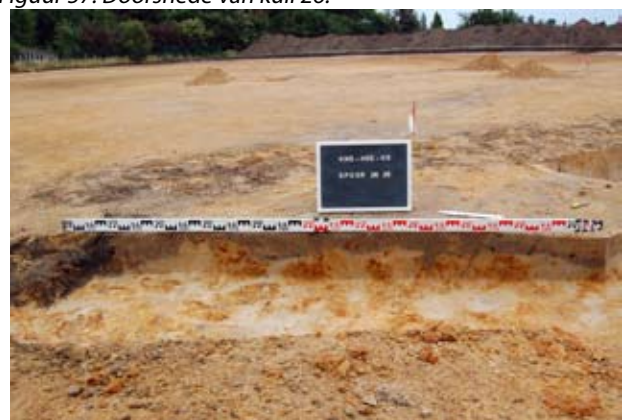

Figuur 55: Vergelijking van gebouw S1 (links) met gebouw 1 van Sint-Denijs-Westrem (rechts).

Figuur 56: Doorsnede van kuil 25.

Figuur 57: Doorsnede van kuil 26.

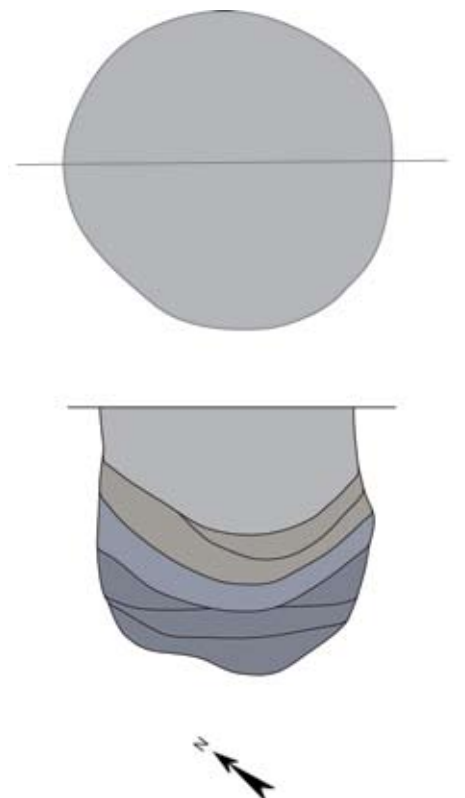

Een derde kuil is deze met spoornummer 193 (Fig. 58). Ze is min of meer centraal op het terrein gelegen, net ten noordoosten van de eerste cluster met spiekers. De kuil is rond van vorm en heeft een maximale diameter van 80cm. De vulling is grofweg in twee delen op te delen, een bovenste min of meer lichtgrijs homogeen pakket en een onderste sterk gelaagd pakket met donkergrijze en lichtbruinbeige laagjes (Fig. 59). De maximale diepte van de kuil bedraagt 82cm. De wanden van de kuil zijn eerder steil met een komvormige bodem. In totaal werden twee scherven in de kuil aangetroffen, één grofwandig besmeten wandfragment (61g) en één fijnwandig geglad wandfragment (3g), wat deze kuil in de beginfase van de late ijzertijd dateert. Over de functie van de kuil valt te discussiëren. Mogelijk mag deze kuil als silo worden bestempeld. Ze heeft geen steile wanden, maar behoort tot het zogenaamde zakvormige type, waardoor ook een vlakke bodem ontbreekt (MAES 2008).

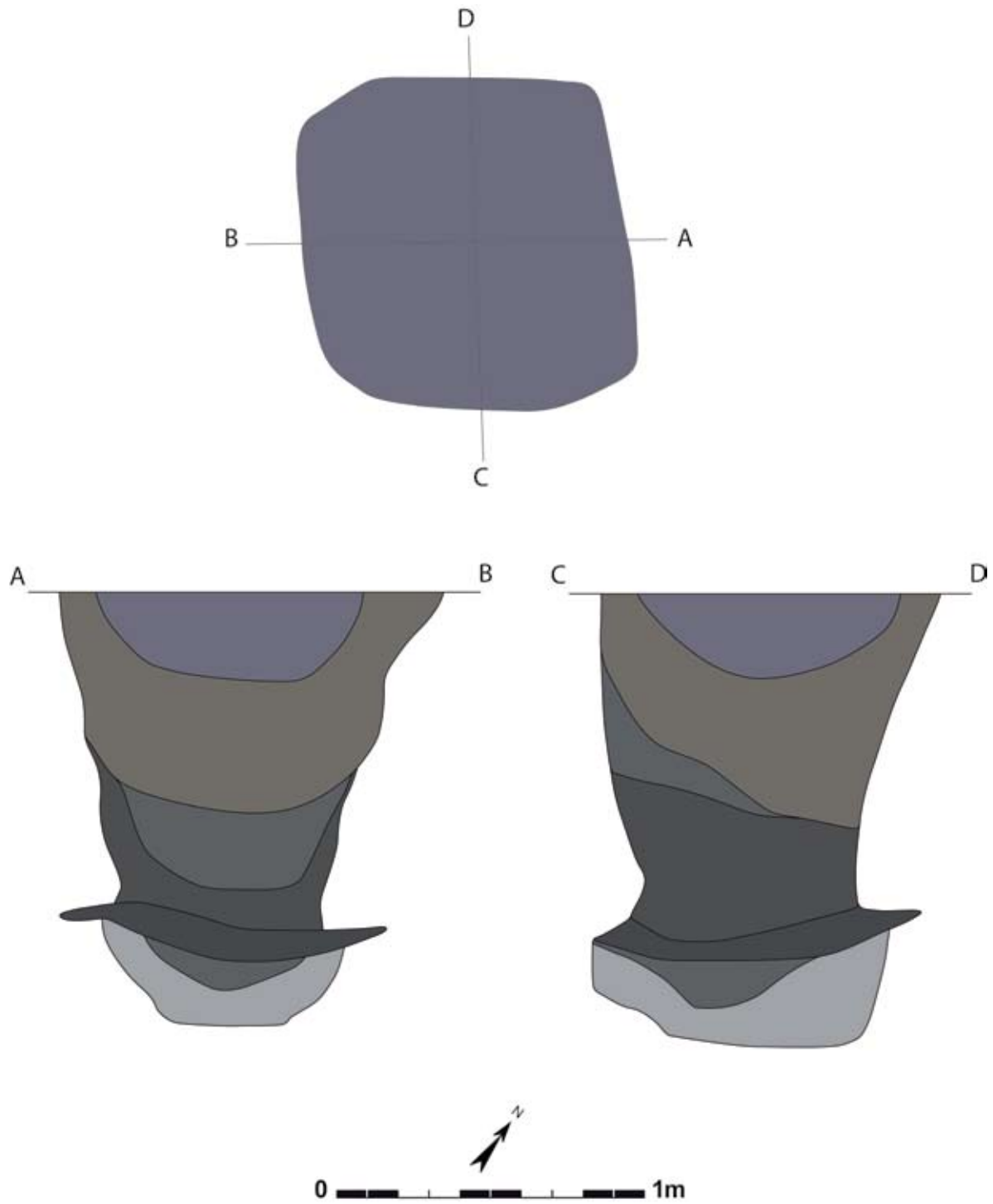
Kuil 195 ligt 15m verder naar het noordoosten dan kuil 193 (Fig. 60). Deze kuil is eerder rechthoekig van vorm, met sterk afgeronde hoeken. De maximale breedte van de kuil bedraagt 1.25m en de maximale diepte is 1.30m. De vulling is opgebouwd uit drie grote delen: een relatief klein homogeen grijs pakket bovenaan met daaronder een groter pakket heterogeen bruingrijs zand met roestvlekken. De onderste helft van de kuil is samengesteld uit een pakket gelaagd zand met afwisselend donkergrijze en lichtgrijze bandjes. Onderaan bevindt zich nog een donkere band, die naar buiten toe lijkt uit te waaiëren (Fig. 195). In totaal werden tien scherven in de kuil aangetroffen, waarvan twee grofwandige (16g) en acht fijnwandige (85g). De grofwandige ceramiek omvat twee geëffende wandfragmenten, beide verbrand en met een lichte nauwelijks zichtbare kamversiering. Eén van de fragmenten vertoont een knik in het profiel. Onder de fijnwandige ceramiek bevinden zich zes gegladde wandfragmenten en twee gepolijste wandfragmenten, waarvan één een knik vertoont in het profiel (Fig. 62). Op basis van het aardewerk lijkt ook deze kuil in de beginfase van de late ijzertijd thuis te horen. Vermoedelijk kan deze kuil opnieuw als silo worden geïnterpreteerd. De wanden zijn vrij steil en lopen onderaan iets naar buiten toe. Deze silo heeft een zogenaamde klokvorm. (MAES 2008).

Figuur 58: Doorsnede van kuil 193.

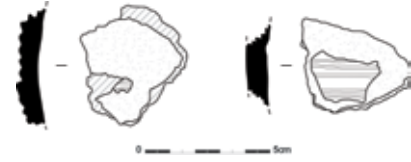
Figuur 59: Grondvlak en profieltekening van kuil 193, schaal 1/20. 0 1m

Figuur 60: Grondvlak en profieltekeningen van kuil 195, schaal 1/20.

Figuur 61: Doorsnede van kuil 195.

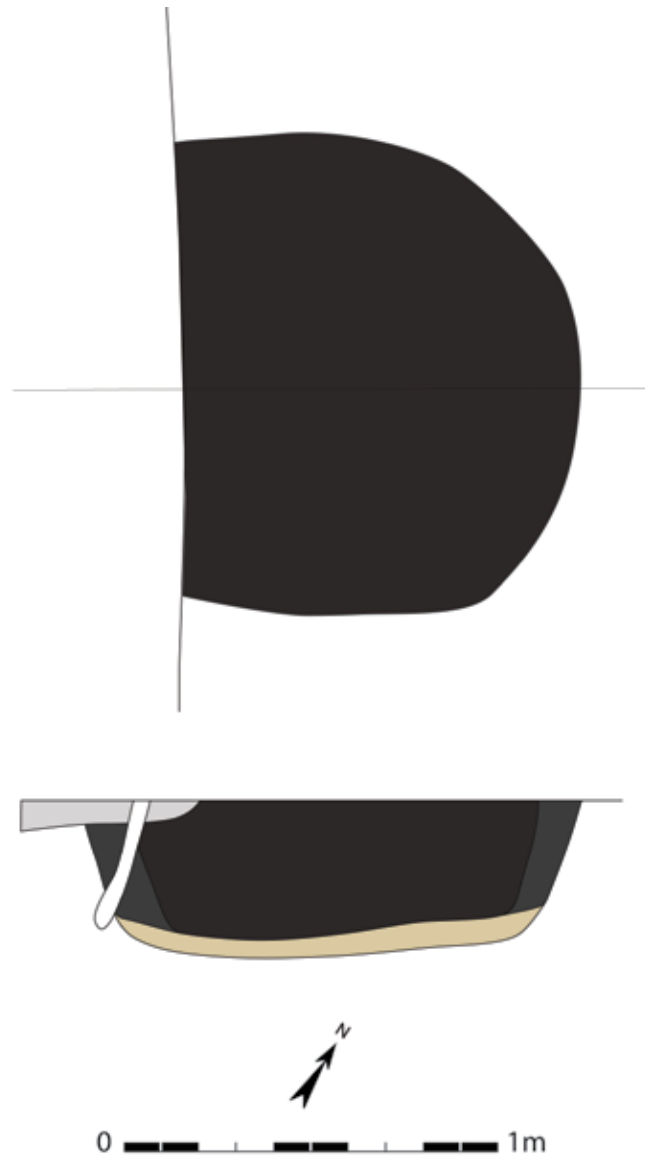

Figuur 62: Het significante aardewerk van kuil 195.

Een andere kuil (387) ligt aan de rand van het terrein in de oostelijke hoek. De kuil wordt deels oversneden door de Romeinse gracht 367. Ze is ovaal van vorm en heeft een maximale doorsnede van 1.30m en een maximale diepte van 40cm. De kuil heeft schuin aflopende wanden en een vrij platte bodem. De vulling bestaat uit donkergrijs tot zwart zand met houtskoolspikkels en onderaan een fijn bandje lichtbruin tot beige zand (Fig. 63). Uit de kuil kon slechts één grofwandig geruwd wandfragment (11g) verzameld worden, naast nog een drietal onidentificeerbare brokstukjes. Vermoedelijk behoort deze kuil wel tot de late ijzertijd, maar een vroegere of iets latere datering is niet uit te sluiten. In ieder geval is de kuil ouder dan de Romeinse gracht die haar oversnijdt. De functie van de kuil is niet gekend.

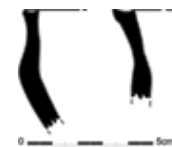
Een volgende kuil is deze met spoornummer 447 (Fig. 64). De kuil is rechthoekig van vorm en meet 60cm op 70cm. De diepte van de kuil bedraagt 28cm. De vulling bestaat uit vrij homogeen lichtgrijs zand met roestkleurige vlekken met een homogene donkergrijze kern, opnieuw met roeste vlekken. De kuil bevatte relatief veel materiaal, in totaal 21 scherven. Drie van deze scherven bleken afkomstig te zijn van een zoutcontainerachtig baksel met een zeer grove organische verschraling (23g). Het gaat om één wandfragment en twee randfragmenten (Fig. 65). Ze hebben een vrij harde bakking met een donkergrijze kern en een bruinrode buitenkant. Gelijkaardige bakfels werden ook aangetroffen op de site van Sint-Denijs-Westrem – Flanders Expo zone I (De Mulder et al. 2009). Het is niet geheel duidelijk of dit materiaal aan de groep van zoutcontainers kan worden toegeschreven. Ook de functie ervan is niet gekend. Verder bevonden zich in de kuil ook nog 15 grofwandige (157g) en drie fijnwandige scherven (15g). Onder het grofwandige aardewerk waren er drie besmeten wandfragmenten, vier geruwd wandfragmenten en acht geëffende wandfragmenten. Bij de fijnwandige ceramiek ging het om twee gegladde wandfragmenten en één gepolijst wandfragment. Daarnaast werden ook nog negen niet nader te determineren brokstukjes aangetroffen. Deze scherven geven ons de mogelijkheid het spoor in de beginfase van de late ijzertijd te dateren.

Een laatste kuil met spoornummer 458 ligt in de zuidelijke hoek van het terrein. De kuil is eerder ovaal van vorm en heeft een maximale diameter van 1.40m. De diepte van de kuil bedraagt 56cm. De kuil heeft eerder schuin aflopende wanden en een platte bodem. De vulling bestaat uit heterogeen donkergrijs zand met een iets donkerdere kern (Fig. 66). Het materiaal uit de kuil bestaat uit slechts twee fijnwandige geëffende wandfragmenten (5g). Vermoedelijk behoort deze kuil tot de late ijzertijd. De functie is niet gekend.

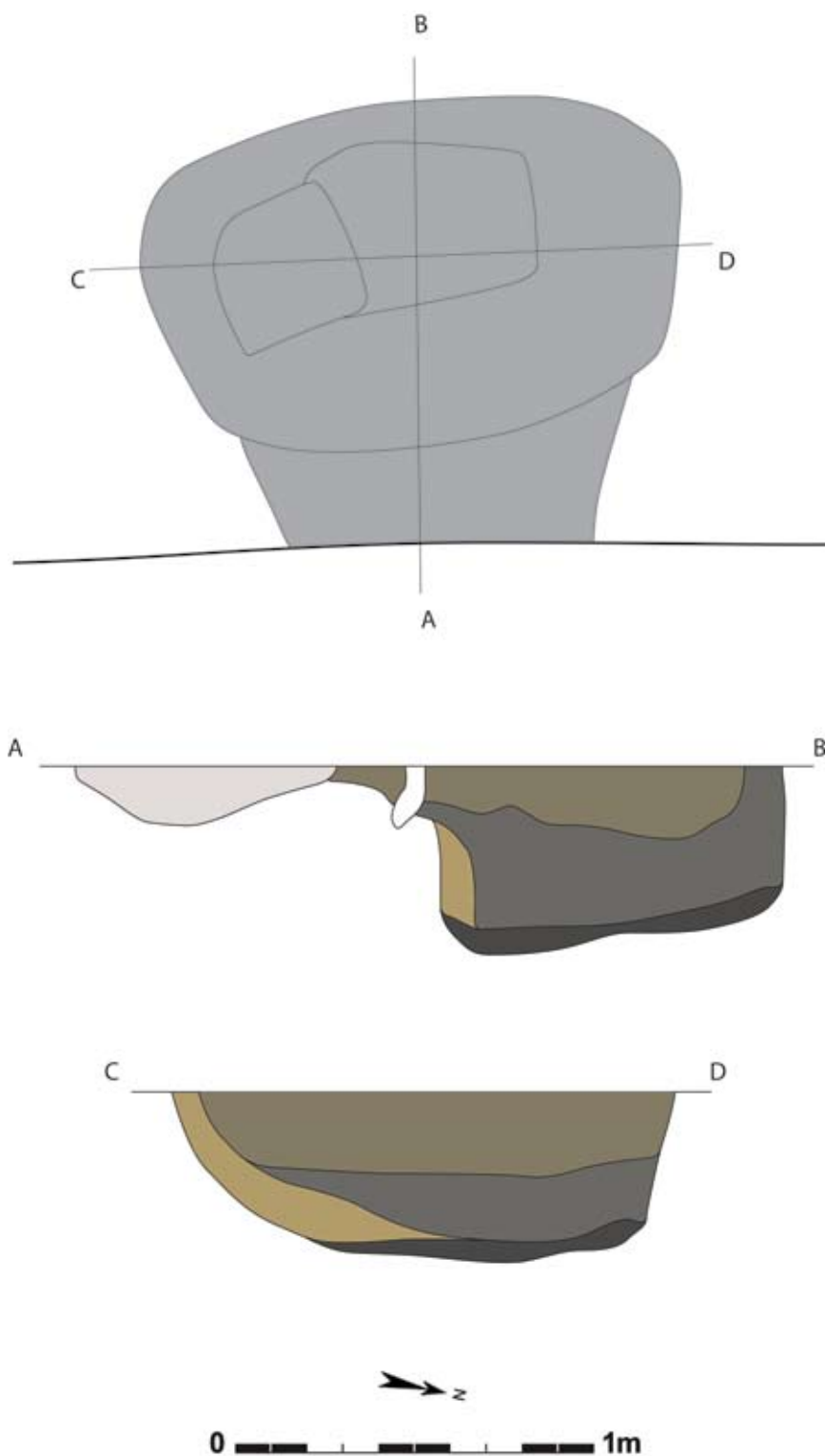

Figuur 63: Grondvlak en profieltekening van spoor 387, schaal 1/20.

Figuur 64: Doorsnede van kuil 447.

Figuur 65: Het significante aardewerk van kuil 447.

Figuur 66: Grondvlak en doorsnede van kuil 458, schaal 1/20.

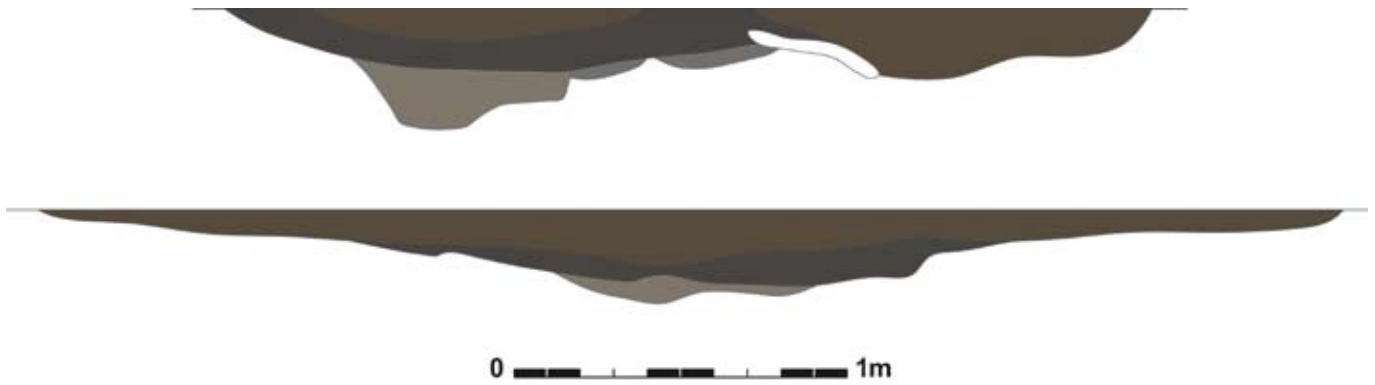
V.2.3. Grachten

Slechts één gracht kan met zekerheid aan de vroeg La Tène-periode worden toegeschreven. Het betreft gracht 18. Deze gracht is in het uiterste noorden van het vlak gelegen (Fig. 67). Het gaat om een vrij brede gracht van 4m breed die over een afstand van 12m zichtbaar is op het terrein. Hij vertrekt aan de noordoostelijke sleufwand en maakt vervolgens een grote bocht om dan in de noordwestelijke sleufwand te verdwijnen. De gracht heeft een heterogene donkerbruingrijze kleur. Bij het couperen van de gracht bleek het spoor aan de noordoostelijke sleufwand uit twee grachten te bestaan, 18 en 18bis, terwijl deze aan de noordwestelijke sleufwand nog uit één stuk bestond (Fig. 68). De grachten hebben een maximale diepte tussen 36cm en 48cm. De mogelijkheid bestaat dat deze gracht tot een erf of nederzetting behoort die zich buiten het opgravingsvlak bevindt. Alhoewel grachten schaars zijn in de vroeg La Tène-periode is er wel een uitzondering gekend op de site Kontich-Alfsberg. Daar werden naast een gebouw en een palenstelling uit de late ijzertijd ook een tweeledig grachtensysteem aangetroffen (ANNAERT 1994).

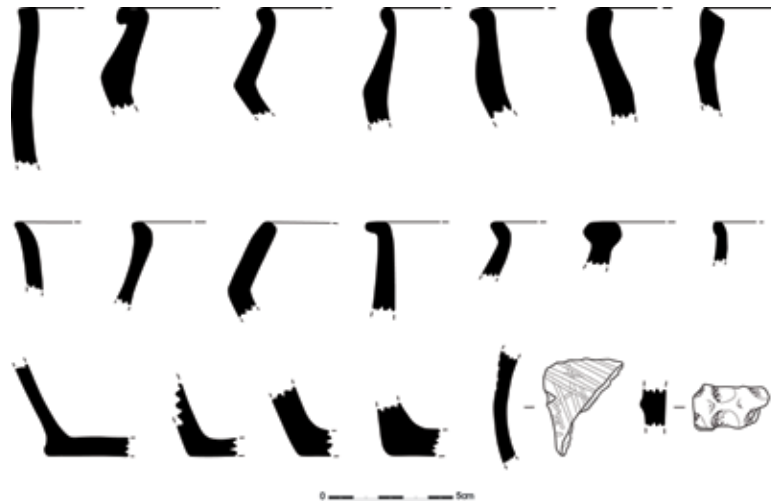
Uit dit spoor werden relatief veel scherven verzameld, 259 in totaal (3126g). Het materiaal kan in twee groepen worden onderverdeeld, de grofwandige ceramiek en de fijnwandige ceramiek. De fijnwandige groep telt 87 scherven of 406g, goed voor 34% van de scherven. De scherven hebben een goede tot harde bakking en zijn verschaald met fijn chamottegruis. De kleuren variëren van beige, bruin tot grijs en zwart. Er werden zowel geëffende (7g) als gegladde (341g) en gepolijste (58g) scherven verzameld. Onder het geëffende fijnwandige aardewerk bevonden zich twee wandfragmenten met een geometrisch versieringspatroon van ingekraste lijnen. De gegladde scherven omvatten 60 wandfragmenten, waarvan 26 fragmenten sporen van verbranding vertonen en nog eens vier andere een knik in het profiel hebben. Verder zijn er ook vijf randfragmenten en acht bodemfragmenten. Van de bodemfragmenten behoort zeker één tot een beker met hoge voet. Bij de gepolijste scherven werden tien wandfragmenten en twee randfragmenten verzameld. De grofwandige groep telt 172 scherven of 2270g, goed voor 66% van het totale aantal. De scherven hebben een relatief matige bakking en zijn opnieuw verschaald met chamotte. Het kleurspectrum komt grotendeels overeen met het kleurengamma van de fijnwandige scherven. Bij de grofwandige groep worden zowel besmeten (1kg382g) als geruwde (766g) en geëffende (752g) scherven aangetroffen. Bij de besmeten fragmenten behoren 63 wandfragmenten, waarvan 16 sporen van verbranding vertonen, en één randfragment. Onder de geruwde scherven bevinden zich wandfragmenten, waarvan 31 sporen van verbranding vertonen en nog één ander is versierd met vingertopindrukken. Verder werden ook nog twee randfragmenten, waarvan één verbrand en vier bodemfragmenten aangetroffen. Tot de geëffende scherven behoren 30 wandfragmenten, waarvan twee een knik vertonen in het profiel. Ook werden nog vier randfragmenten en vier bodemfragmenten gevonden. Naast deze twee groepen werden ook nog 110 fragmenten aangetroffen die niet nader te determineren waren.

Figuur 67: Terreinopname van gracht 18.

Figuur 68: Profieltekening van gracht 18, schaal 1/20.

Figuur 69: Het significante aardewerk van gracht 18, schaal 1/3.

Dit aardewerkensemble kan zonder grote problemen in de vroeg La Tène-periode worden gedateerd (Fig. 69). Deze datering is vooral gebaseerd op het voorkomen van een groot aandeel besmeten grofwandig aardewerk en de aanwezigheid van geknikte vormen bij het fijnwandige aardewerk. Ook de beker met hoge voet veronderstelt deze datering. Voorbeelden van gelijkaardige ensembles zijn onder andere terug te vinden op de sites Knesselare-Aquafin fase II zone III (HOORNE 2009), Lede (DE SWAEF & BOURGEOIS 1986), Evergem-Spoorwegstraat (BOURGEOIS *et al.* 1989) en Berlare-Kerkveld (DE CLERCQ & DE MULDER 1999). Al deze sites worden in de vroeg La Tène-periode gedateerd.

Aan de noordwestelijke rand van de site bevindt zich een donkerbruine vlek (256) net naast gracht 18, die ermee wordt verbonden door een greppel met spoornummer 257. In deze vlek komen twee kleine greppels uit (20 en 20bis), haaks op greppel 257. Hoe deze sporen zich ten opzichte van elkaar verhouden is niet duidelijk. Zowel in het vlak als in de coupes konden geen oversnijdingen waargenomen worden. Ook de verhouding tot gracht 18 is niet duidelijk. Bovendien konden de sporen niet in hun geheel worden geobserveerd omdat ze deels onder de sleufwand verdwijnen. Over hun datering en functie kan weinig verteld worden. Enkel uit spoor 256 kon één fijnwandig geglad wandfragment worden verzameld met een knik in het profiel (8g). Op basis van één scherf kan moeilijk een datering gegeven worden, maar vermoedelijk behoren de vlek en de grachtjes tot de late ijzertijd.

Figuur 70: Doorsnede gracht 176.

Figuur 71: Het significante aardewerk van gracht 173-176, schaal 1/3.

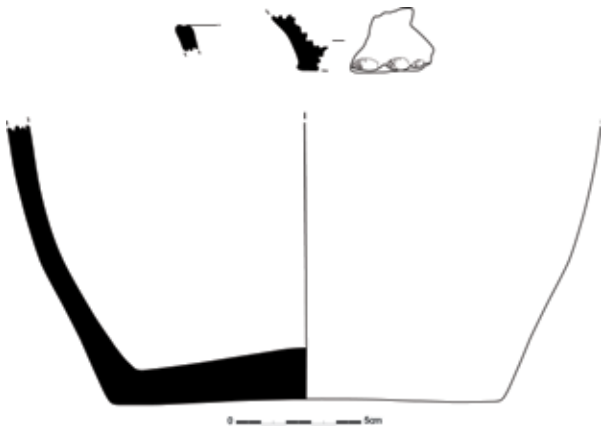
Een andere gracht is deze met spoornummers 173 en 176 (Fig. 70). Hij vertrekt min of meer centraal in het terrein vanuit de zuidwestelijke sleufwand en lijkt te eindigen waar hij Romeinse gracht 135 kruist. Middenin is een onderbreking te zien. Aan het zuidwestelijk uiteinde van de onderbreking vertoont de gracht een duidelijke verdikking. De gracht heeft een heterogene lichtgrijze tot donkerbruingrijze kleur en een maximale diepte van 22cm. Een viertal scherven konden gerecupereerd worden: twee grofwandige besmeten wandfragmenten (23g), één grofwandig geruwd randfragment met vingertopindrukken (16g) en één fijnwandig geëffend wandfragment (5g) (Fig. 71). Op basis van deze scherven kan de gracht met enige mate van zekerheid in de late ijzertijd gedateerd worden. Ook over de functie van de gracht is weinig geweten. Eventueel gaat het om een soort afbakening. De onderbreking in de gracht kan dan als toegang gefungeerd hebben. Indien dit een omsluiting van een erf was, kan dat erf in ieder geval niet worden herkend of bevindt het zich buiten het opgegraven vlak.

V.2.4. Overige sporen

Over het terrein verspreid liggen nog enkele losse erfpaaltjes, die niet tot een structuur konden herleid worden. In enkele van deze paalsporen werden scherven gevonden (Fig. 72).

Spoor 179 bevatte één fijnwandig gepolijst wandfragment (1g). Uit spoor 245 werd één fijnwandig geglad wandfragment (1g) en één grofwandig geruwd bodemfragment met uitgeknepen voet (3g) gehaald. Uit spoor 260 werd één fijnwandig geglad wandfragment (1g) en één grofwandig geruwd wandfragment (6g) verzameld. In spoor 267 werd een quasi volledige grofwandige besmeten bodem gevonden met nog 15 bijhorende wandfragmenten (1075g) (Fig. 73). Uit spoor 268 kon één grofwandig geëffend wandfragment worden gehaald (5g). In spoor 298 werd één grofwandig besmeten wandfragment (29g) aangetroffen. Spoor 334 bevatte één fijnwandig geëffend wandfragment (4g). Uit spoor 351 kwam één grofwandig geëffend wandfragment. In spoor 417 bevond zich één fijnwandig geëffend randfragment. Uit spoor 419 werd één grofwandig besmeten wandfragment (8g) gerecupereerd. In spoor 422 werden tenslotte nog twee fijnwandige geëffende wandfragmenten (4g) gevonden en in sporen 459 en 467 telkens één (1g).

Vermoedelijk horen al deze sporen thuis in de late ijzertijd. Ook de overige losse paalsporen die geen aardewerk hebben opgeleverd worden in de late ijzertijd ingedeeld. De meeste van deze sporen vertonen immers een gelijkaardige vulling als de paalsporen die wel met enige zekerheid in de late ijzertijd konden gedateerd worden. Bovendien lijken de meeste constructies ook tot deze periode te horen. Eventuele andere dateringen mogen echter niet worden uitgesloten.

Figuur 72: Het significante aardewerk uit de overige sporen, schaal 1/3.

Figuur 73: Bodem van een zware voorraadpot uit spoor 267.

Figuur 74: Het significante aardewerk van de windval 196.

Naast de losse erfpaltjes werden op het terrein ook nog een twee windvallen aangesneden die ijzertijdmaterial hebben opgeleverd. Het gaat om windvallen 172 en 196. In de eerste bevonden zich vijf grofwandige geruwde wandfragmenten (45g) en uit de tweede werden fijnwandige gegladde fragmenten gehaald, waaronder vijf wandfragmenten en drie randfragmenten (72g) (Fig. 74).

V.2.5. Samenvatting.

Voor de periode van de beginfase van de late ijzertijd werd een deel van een nederzetting aangesneden. In totaal werden 25 constructies en zeven mogelijke constructies herkend, waarvan de meerderheid waarschijnlijk als spiekers geïdentificeerd mogen worden. Drie gebouwen lijken iets groter te zijn en twee ervan kunnen eventueel als hoofdgebouw hebben gediend. Meer dan waarschijnlijk zijn niet al deze gebouwen tegelijkertijd in gebruik geweest. Op basis van het schervenmateriaal kan echter geen fasering worden gemaakt. Deze spiekers lijken in een drietal clusters voor te komen. Eventueel behoren deze clusters elk tot een ander fase in de nederzetting. Naast de talrijke spiekers en iets grotere bijgebouwen, werden ook andere nederzettingssporen aangetroffen op de site, zoals een mogelijke kraal, een stukje gracht, een tweetal mogelijke silo's en een aantal andere kuilen waarvan de functie niet is gekend. Deze sporen wijzen duidelijk op de aanwezigheid van één of meerdere erven.

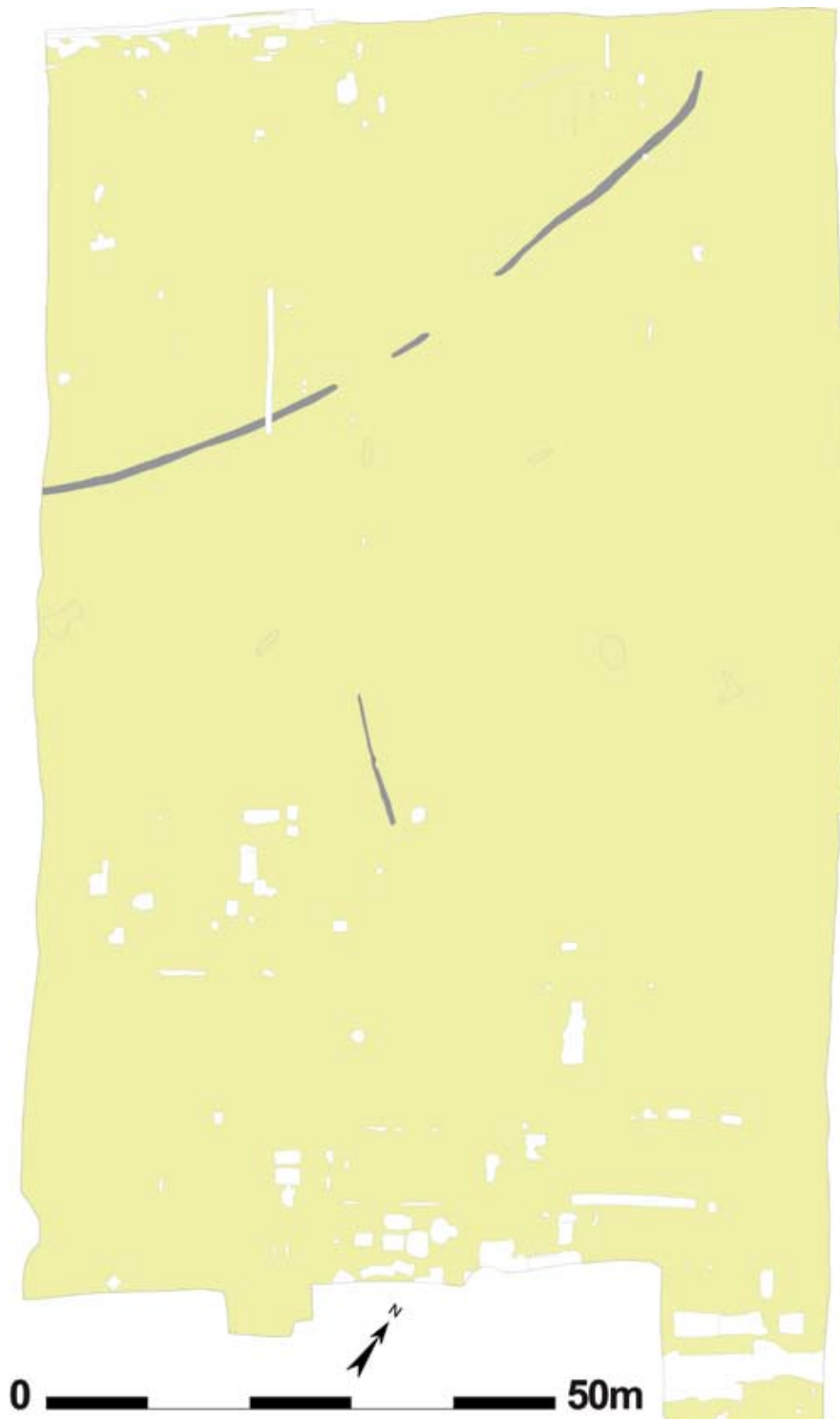
Eén mogelijk hoofdgebouw, één zespalige spieker en één vierpalige spieker worden in de vroeg La Tène-periode gedateerd. De spiekers die zich in dezelfde cluster bevinden, horen vermoedelijk ook in deze vroeg La Tène-periode thuis. De overige constructies worden algemeen in de beginfase van de late ijzertijd (5de tot 3de eeuw v. Chr.) gedateerd.

Tenslotte bevindt zich in de noordelijke hoek van het vlak nog een brede gracht die in een grote bocht om de hoek verloopt. Hij wordt in de vroeg La Tène-periode gedateerd op basis van het relatief grote aantal scherven dat erin werd aangetroffen. De functie van de gracht stelt nog enkele problemen. Grachten lijken op late ijzertijdsites immers nog steeds eerder uitzondering dan regel te zijn (BOURGEOIS *et al.* 2003).

V.3. LATE IJZERTIJD – VROEG ROMEINSE PERIODE.

Aan deze periode kunnen slechts enkele grachten worden toegeschreven. Mogelijk behoren ook verschillende losse paalsporen of ongedateerde spiekers tot deze periode (Fig. 75).

Figuur 75: Grondplan met sporen uit de late ijzertijd – vroeg Romeinse periode.

Een eerste gracht situeert zich op het noordwestelijk deel van het terrein en bestaat uit volgende spoornummers: 17, 94 en 96. De gracht heeft een N-Z verloop en is licht gebogen. Er zijn verschillende onderbrekingen in het spoor te zien, die zijn ontstaan door een plaatselijke ondiepe bewaring van de gracht. De gracht heeft een vrij homogene lichtgrijze vulling en een maximale diepte van 22cm (Fig. 76 & 77). Uit dit spoor konden elf scherven worden verzameld. Het betreft één randfragment en zes wandfragmenten van grijs reducerend handgevormd aardewerk (11g) en vier wandfragmenten in beigegekleurig handgevormd aardewerk (31g) (Fig. 78). Daarnaast werden nog negen onbepaalde brokstukjes aangetroffen. Dit handgevormd aardewerk kan in de overgangperiode van de late ijzertijd naar de vroeg Romeinse periode worden gedateerd.

Een tweede en laatste gracht met spoornummers 204 en 481 ligt centraal in het vlak en kent een O-W verloop. De gracht is nog over een lengte van 13m bewaard gebleven. Vermoedelijk liep hij aan beide kanten nog door, maar is hij te ondiep bewaard gebleven. De gracht heeft een heterogeen lichtgrijze kleur en een maximale diepte van 6cm (Fig. 204). Er werden drie beigegekleurde handgevormde wandfragmenten (41g) in aangetroffen, naast een vijftal niet te determineren brokstukjes. De drie scherven horen thuis in de late ijzertijd – vroeg Romeinse periode.

De functie van deze twee grachten is niet geheel duidelijk. Eventueel vormen ze de afsluiting of omheining van een erf, dat op het terrein mogelijk niet zichtbaar is of zich eventueel buiten de opgegraven zone bevindt.

Figuur 76: Doorsnede van gracht 17.

Figuur 77: Doorsnede van gracht 96.

Figuur 79: Doorsnede van gracht 204.

Figuur 78: Het significante aardewerk van gracht 17-94-96.

V.4. ROMEINSE PERIODE

Uit de Romeinse periode zijn verschillende grachten en twee drenkpoelen teruggevonden (Fig. 80). Een paar van deze grachten lijken tot één perceleringssysteem te behoren. Deze grachten hebben alle een NW-ZO of een NO-ZW verloop, waardoor ze elkaar met rechte hoeken kruisen. Een andere gracht heeft een N-Z verloop en verbindt de twee drenkpoelen op het terrein met elkaar. Tenslotte is er nog een duidelijk jongere gracht die van NO naar ZW over het terrein heen loopt. Die gracht wordt na 175 n. Chr. gedateerd welke ons een terminus ante quem geeft voor de overige grachten.

Figuur 80: Grondplan met sporen uit de Romeinse periode.

V.4.1. Grachten

Een eerste gracht loopt centraal op de noordoostelijke helft van het terrein van de noordwestelijke sleufwand, net naast de noordelijk gelegen drenkpoel, tot de sleufwand in het zuidoosten. De gracht heeft meerdere spoornummers meegekregen: 14, 60, 108, 325, 326 en 367. Na 30m vertrekt uit de gracht een brede vertakking die in de noordoostelijk sleufwand verdwijnt. Deze vertakking heeft het spoornummer 75 gekregen en kent een ZW-NO verloop. Op 26m van de zuidoostelijke sleufwand vertoont de gracht een opmerkelijke verbreding. Hij wordt er ongeveer drie maal zo breed en opmerkelijk dieper dan de rest van de gracht. Ter hoogte van de kruising met gracht 282 vertrekt net naast de gracht aan de zuidwestelijke zijde nog een tweede gracht die na 50cm in gracht 367 overvloeit. Deze laatste heeft de spoornummers 325 en 326 gekregen. De vulling van de gracht bestaat in de noordwestelijke helft nog uit heterogeen vrij donkergrijs tot donkerbruingrijs zand, maar verandert naar een veel lichtere vulling naar het zuidoosten toe, met eerder heterogeen lichtgrijs tot beigekleurig zand. De bijkomende gracht 325 en 326 is ook lichtgrijsbeige van kleur maar heeft wel een donkergrijze kern. De diepte varieert tussen 10cm en 22cm op de smalle gedeelten van de gracht (Fig. 81 & 82) en gaat tot 82cm diep op het brede deel van de gracht (Fig. 83a & b). De brede vertakking op de gracht bleek bij het couperen uit twee grachten te bestaan, die de nummers 75 en 75bis hebben gekregen. Hun diepte varieert tussen 18cm en 20cm (Fig. 84). Slechts een beperkt aantal aardewerkfragmenten konden worden verzameld. Het gaat om één grijs gedraaid randfragment (4g) en drie beigekleurige wandfragmenten (32g). Uit de vertakking werden meer scherven verzameld, namelijk drie doliumfragmenten, vijf grijs gedraaide wandfragmenten en één beigekleurig wandfragment (Fig. 85).

Net voor de kruising met gracht 217 bevindt zich nog een klein grachtje net naast gracht 108 met spoornummer 210. De lengte bedraagt 10m en het heeft een heterogene lichtgrijsbeige tot witte vulling. Het spoor gaat maximaal 8cm diep. Ongeveer centraal op het spoor is een verdikking te zien. Daarin bevonden zich 16 dakpanfragmenten (691g), die samengesteld konden worden tot een fragment van een imbrex.

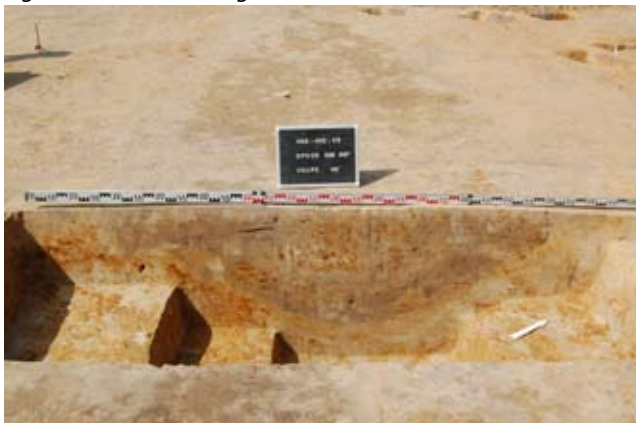

Figuur 81: Doorsnede gracht 14.

Figuur 82: Doorsnede gracht 108.

Figuur 83a: Doorsnede gracht 367.

Figuur 83b: Doorsnede gracht 367.

Figuur 84: Doorsnede gracht 75.

Figuur 85: Het significante aardewerk van gracht 14-60-108-367.

Figuur 86: Doorsnede gracht 85.

Eenvolgende gracht die vermoedelijk ook tot het percelingsysteem behoort, is deze met spoornummers 85 en 91. Hij loopt min of meer centraal over het terrein en kent een ZW-NO verloop. Hij lijkt te vertrekken net voorbij de Romeinse gracht 135 en verdwijnt vervolgens in de noordoostelijke sleufwand. De gracht vertoont een onderbreking waar hij gracht 108 kruist. Vermoedelijk gaat het niet om een bewuste onderbreking, maar is de gracht er plaatselijk niet voldoende diep bewaard gebleven. De vulling bestaat uit heterogeen lichtgrijs tot lichtgrijsbruin zand. De maximale diepte bedraagt 6cm (Fig. 86). Uit deze gracht konden slechts zes onbepaalde brokstukjes worden verzameld. Een datering voor deze gracht is moeilijk te geven. Omdat hij echter parallel met de grachten uit het percelingsysteem loopt en een zeer gelijkende vulling vertoont, behoort hij waarschijnlijk ook tot hetzelfde systeem en kan bijgevolg ook in de Romeinse periode worden geplaatst.

Een andere gracht uit het percelingsysteem is gracht 217 (Fig. 87). Deze gracht begint enkele meters voor hij gracht 204 centraal in het vlak kruist. Vervolgens loopt hij in noordoostelijke richting verder om dan in de sleufwand te verdwijnen. Net voor de kruising met gracht 108 kan een vertakking gezien worden. Deze heeft spoornummer 366 gekregen en heeft een NW-ZO verloop en verloopt parallel met gracht 367. De vulling van beide grachten bestaat uit heterogeen lichtgrijsbeige tot bijna wit zand. De maximale diepte van de gracht bedraagt 18cm, bij de vertakking bedraagt die 24cm (Fig. 88). Uit de gracht werden in totaal 61 scherven gehaald. Daaronder bevonden zich elf grijze wandfragmenten en drie grijze randfragmenten (26g), 19 oranje/beige wandfragmenten (63g) en twee beige wandfragmenten (4g). In de gracht werd ook een concentratie aangetroffen van grijze gegladde scherven (147g) die mogelijk tot 2 individuen behoren. Deze concentratie bevatte 21 wandfragmenten, twee randfragmenten en drie bodemfragmenten (Fig. 89). Uit de vertakking kon geen materiaal verzameld worden.

De meeste grachten van het percelingsysteem laten geen nauwkeurige datering toe. Vermoedelijk zijn ze te dateren tussen de 1ste en de 3de eeuw n. Chr. Ook de volgende gracht hoort waarschijnlijk in deze periode thuis, hoewel hij waarschijnlijk geen deel uitmaakt van hetzelfde systeem. De gracht kent een N-Z verloop en verbindt de twee drenkpoelen op het terrein met elkaar. De gracht heeft verschillende spoornummers meegekregen: 8bis, 93, 135 en 462. Op het terrein zijn enkele onderbrekingen zichtbaar. Deze zijn vermoedelijk ontstaan door de plaatselijke ondiepe bewaring van de gracht. Het gaat dus waarschijnlijk niet om bewuste onderbrekingen of toegangen. De vulling bestaat uit heterogeen bruingrijs zand dat naar het zuiden toe eerder lichtgrijs van kleur wordt. De maximale diepte van de gracht bedraagt 12cm in het noordelijk deel van de gracht en 18cm in het zuidelijk deel van de gracht (Fig. 90 & 91). De scherven die in de gracht werden aangetroffen laten niet toe de gracht nauwkeuriger te dateren binnen de Romeinse periode. Het gaat om één grijs gedraaid wandfragment (3g), twee grijze handgemaakte wandfragmenten (8g), vier oranjebeige wandfragmenten (18g), één oranjebeige randfragment (4g), één oranjebeige bodemfragment (6g), één dakpanfragment (21g) en vier fragmenten van dolia (10g) (Fig. 92). Daarnaast werden ook nog drie brokstukjes aangetroffen, vermoedelijk ook afkomstig van dolia.

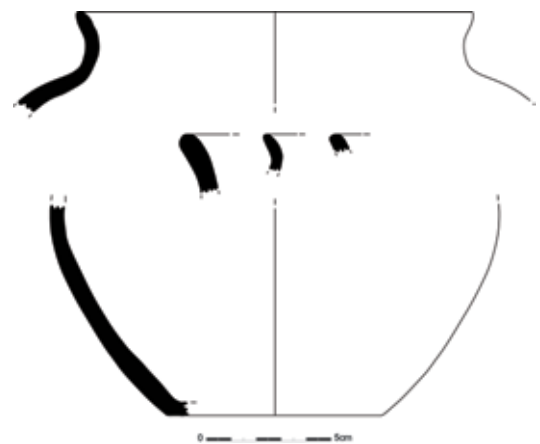

Figuur 87: Terreinopname van gracht 217.

Figuur 88: Doorsnede van gracht 217.

Figuur 89: Het significante aardewerk uit gracht 217.

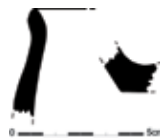

Figuur 90: Doorsnede gracht 93.

Figuur 91: Doorsnede gracht 462.

Figuur 92: Het significante aardewerk van gracht 8bis-93-135-462.

Een laatste Romeinse gracht op het terrein is deze met spoornummer 282. De gracht heeft ook een ZW-NO verloop, maar loopt niet geheel parallel met de grachten 217, 85 en 91. Deze gracht oversnijdt ook duidelijk de grachten 325, 366, 367 en 462. Dit betekent dat hij jonger is dan de andere grachten. De vulling bestaat uit heterogeen lichtgrijs zand met een vrij homogene kern van donkergrijs tot zwart zand (Fig. 93). De maximale diepte van de gracht bedraagt 34cm. Uit deze gracht konden in totaal acht scherven worden verzameld. Het gaat om vijf grijs gedraaide wandfragmenten (13g), twee fragmenten van een dakpan (22g) en één Terra Sigillatafragment van het type Dragendorf 43 of 45 (33g) (Fig. 94). Deze laatste is een fragment van een mortarium met leeuwentuit. De tuit is helaas niet meer bewaard, maar in de klei zijn nog de krassen te bemerken die werden aangebracht om een betere hechting te bekomen van de tuit (Fig. 95). Dit type van Terra Sigillata komt pas voor vanaf 175 n. Chr. en is vermoedelijk afkomstig uit één van de centraal-Gallische productiecentra. (persoonlijke informatie Wim DE CLERCQ). De gracht kan dus zeker niet ouder zijn dan 175 n. Chr.

De meeste van deze grachten kunnen niet nauwkeuriger gedateerd worden dan in de 1ste tot 3de eeuw n. Chr. Enkel gracht 282 is zeker niet ouder dan 175 n. Chr., op basis van de Terra Sigillata Dragendorf 43 of 45. Deze gracht oversnijdt zowel gracht 462 als enkele van de grachten van het perceleringssysteem. Dit betekent dat deze ouder zijn dan gracht 282.

V.4.2. Drenkpoelen

Op het terrein werden twee grote langwerpige sporen aangetroffen. Naast hun zeer grote omvang lijken ze ook aan minstens één zijde zeer geleidelijk aan te verdiepen, wat doet vermoeden dat ze mogelijk als drenkpoel mogen geïnterpreteerd worden. De andere zijde kon helaas niet worden bestudeerd, daar deze zich buiten de opgegraven zone bevond. De mogelijke drenkpoelen liggen in elkaars verlengde en worden met elkaar verbonden door een gracht (8bis, 93, 135 en 462).

Figuur 93: Doorsnede gracht 282.

Figuur 95: Terra Sigillata Drag. 43-45 uit gracht 282.

Figuur 94: Het significante aardewerk van gracht 282.

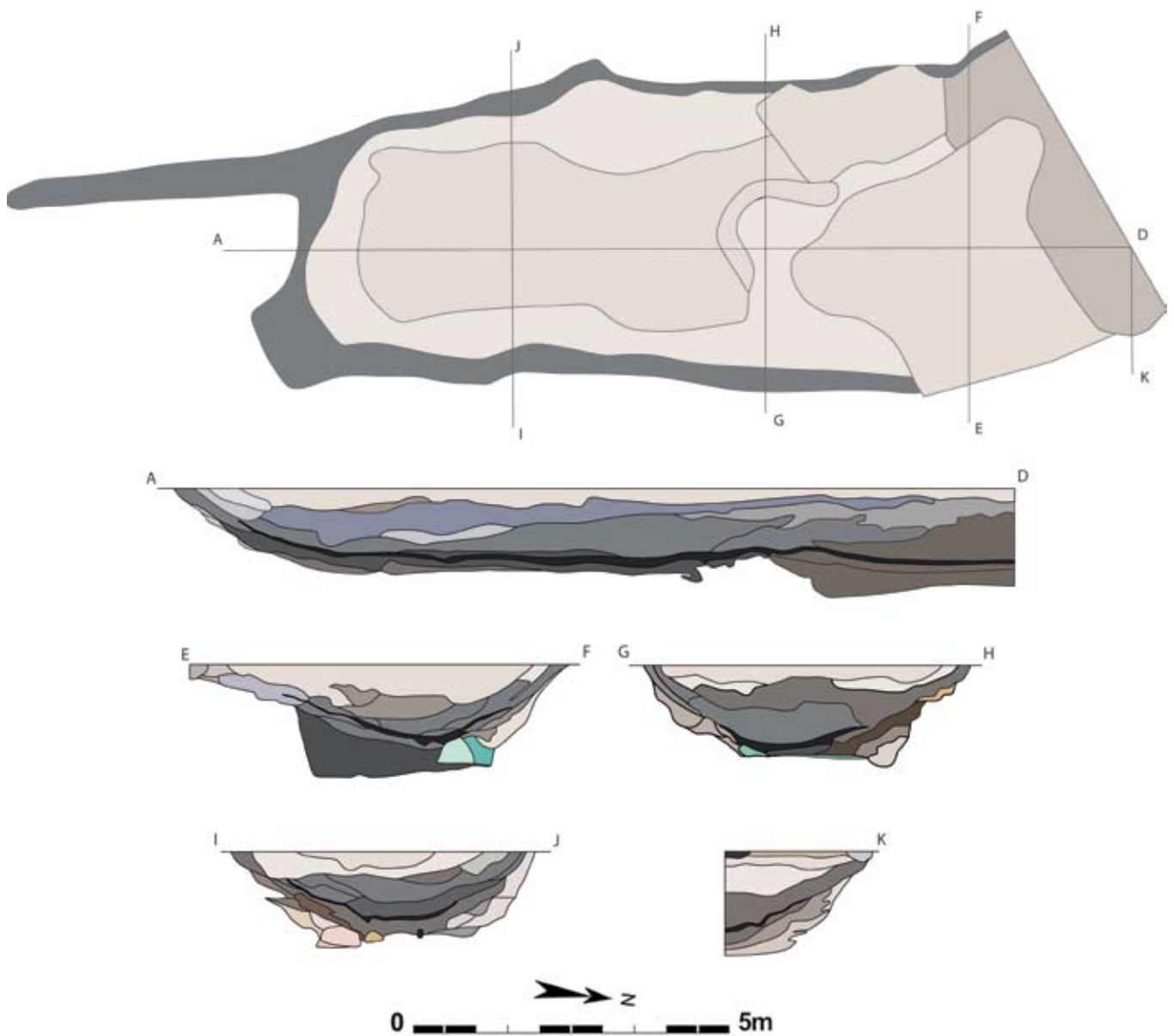

De eerste mogelijke drenkpoel ligt tegen de noordwestelijke sleufwand aan en heeft de nummers 8 en 11 gekregen (Fig. 96 & 97). Hoe lang de poel exact geweest is kan niet achterhaald worden. Hij is nog voor 13m zichtbaar alvorens in de sleufwand te verdwijnen. De breedte bedraagt gemiddeld 5m. De poel heeft aan de oppervlakte een beige tot witte kleur met een fijne donkergrijze band er rondom. Deze band loopt in het zuiden over in gracht 8bis. De diepte van de poel is gemiddeld 1.34m. en loopt aan de zuidelijke kant slechts geleidelijk aan naar beneden. Op 3m van de sleufwand verdiept de poel plots tot 1.66m. Onder de drenkpoel is nog een uitlogingslaag te bemerken van zeer wit tot beige zand. De vulling van de drenkpoel is eerder gelaagd te noemen. Het bovenste pakket van circa 20cm bestaat uit beige tot wit zand met moederbodem gemengd. Dit pakket is waarschijnlijk gevormd tijdens het dempen van de drenkpoel. De volgende laag varieert in dikte van 30cm tot 40cm en bestaat uit lichtgrijsbruin zand met een klein beetje versmeten

Figuur 96: Terreinopname van spoor 8-11.

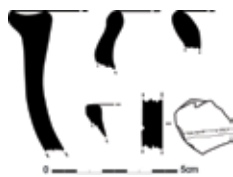
Figuur 97: grondvlak en profieltekeningen van spoor 8-11, schaal 1/100.

moederbodem. Daaronder bevindt zich een fijnere laag van iets donkerder zand. In deze laag werd een grote boomwortel aangetroffen die in de poel terechtgekomen is op het moment van gebruik. Op ongeveer 1 m diepte bevindt zich vervolgens een smal organisch, vetig donkergrijs tot zwart laagje. Daaronder bevindt zich opnieuw een pakket donkergrijs gelaagd zand. In het deel waar de kuil plots veel dieper gaat bevindt zich onder het vorige pakket nog een dikke laag met eerder donkerbruin zand met witte vlekken. In het midden van de kuil is de gelaagdheid van de onderste laag wat verstoord en kunnen er uitstulpingen worden gezien van deze laag in de uitloging. Mogelijk betreft het hier sporen van *trampling* (Fig. 98). Indien het wel degelijk om sporen van *trampling* gaat, kunnen deze het mogelijk bewijs vormen dat het spoor als drenkpoel voor het vee werd gebruikt.

In totaal werden 35 scherven uit deze context gehaald: twee wandfragmenten van kruikwaar (13g), vier wandfragmenten van dolia (32g), één grijs gedraaid wand- en randfragment (54g), 13 grijze handgemaakte wandfragmenten (115g), drie grijze handgemaakte randfragmenten (19g), waarvan één met zeer lichte vingertopindrukken, drie rode wandfragmenten (26g) en acht beige wandfragmenten (79g) (Fig. 99). Daarnaast werden ook elf niet determineerbare brokstukjes aangetroffen.

Figuur 98: Mogelijke sporen van *trampling* in spoor 8-11.

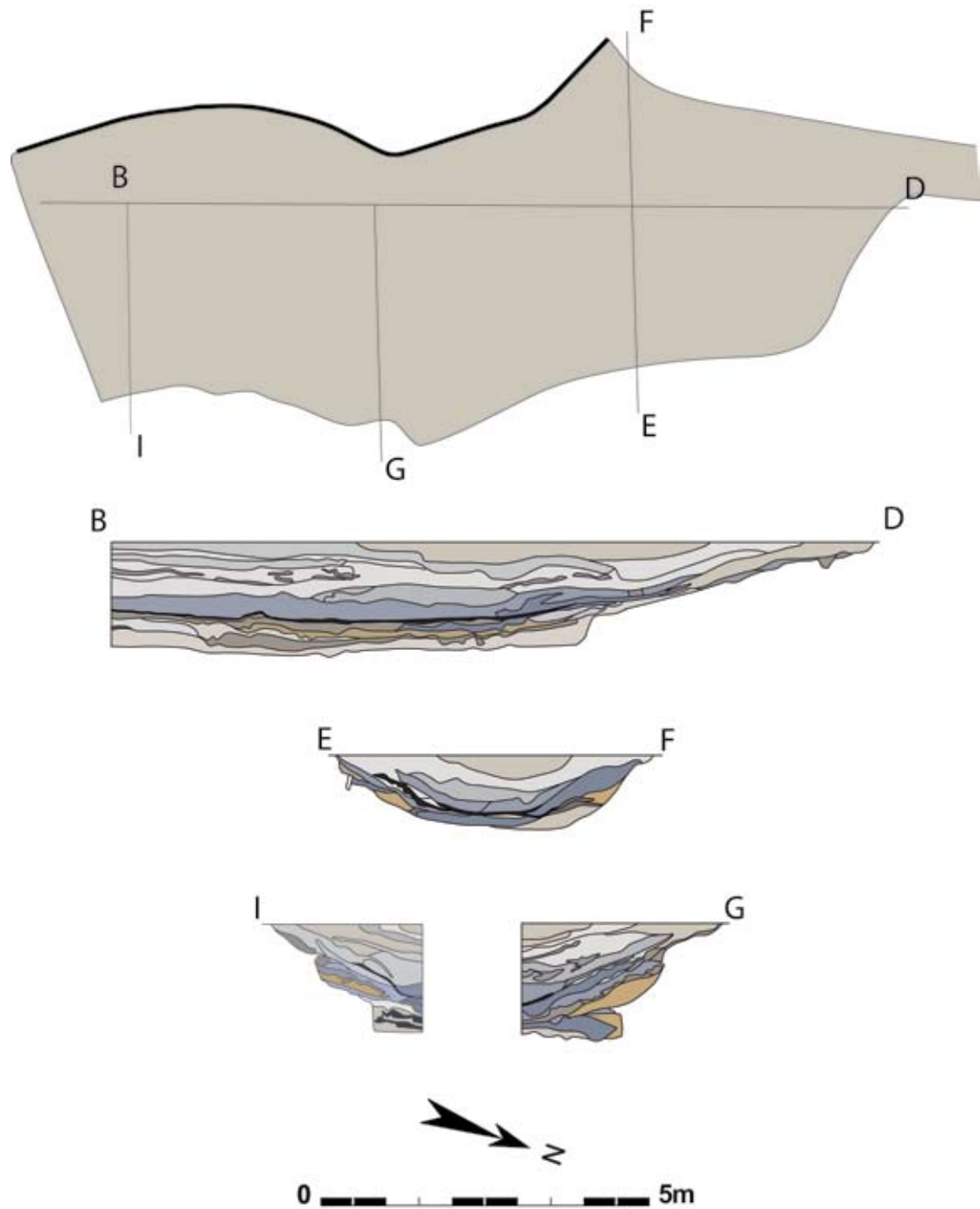

Figuur 99: Het significante aardewerk van spoor 8-11.

De tweede mogelijke drenkpoel met spoornummer 461 ligt in het uiterste zuiden van het vlak. Opnieuw is deze drenkpoel niet helemaal zichtbaar en verdwijnt hij na 13m in de sleufwand (Fig. 100 & 101). De maximale breedte van het spoor is niet gekend omdat ook hier een deel van het spoor onder de sleufwand verdwijnt. De drenkpoel heeft aan de oppervlakte een lichtgrijze kleur met talrijke roestkleurige spikkels en vlekken. Hij lijkt vlekkeloos over te lopen in gracht 462. In de coupe konden geen oversnijdingen worden waargenomen. De drenkpoel heeft ter hoogte van de gracht slechts een geringe diepte van 14cm om vanaf daar zeer geleidelijk af te lopen tot hij na 6m een diepte bereikt van 1.64m. Ook deze drenkpoel kan grofweg in enkele lagen onderverdeeld worden. De bovenste laag van ongeveer 60cm tot 80cm is opgebouwd uit zeer lichtgrijs tot beige zand met talrijke roestkleurige spikkels en vlekken. Deze laag lijkt met moederbodem vermengd te zijn, wat vermoedelijk het gevolg is van het dempen van de put. Daaronder bevindt zich een laag van 40cm tot 60cm dik die bestaat uit lichtgrijs tot donkergrijs zand. Dit pakket vertoont een lichte gelaagdheid. Net als bij de vorige poel het geval was, werd ook in deze laag een grote boomwortel aangetroffen. Vervolgens is een zeer dun bandje van slechts enkele centimeters dik te zien, bestaande uit organisch en vettig donkergrijs tot zwart materiaal. Het onderste pakket, tussen 30cm en 40cm, is opgebouwd uit bruin tot bruingrijs zand. Onderaan de drenkpoel is vervolgens een witte tot beige uitlogingslaag te bemerken. Tegen de sleufwand aan blijken zich nog enkele donkergrijze banden in de uitlogingslaag te bevinden (Fig. 102). Wat de betekenis van deze donkere lagen is, is niet geheel duidelijk. Meer centraal in de coupe kunnen onderaan de drenkpoel eventuele sporen van *trampling* worden waargenomen. Ze tonen zich in de coupe als lusvormige vlekken die in de uitlogingslaag doorlopen (Fig. 103). Deze vormen mogelijk het bewijs dat de drenkpoel door vee werd gebruikt.

Figuur 100: Terreinopname van spoor 461.

Figuur 101: Grondplan en profieltekeningen van spoor 461, schaal 1/100.

Figuur 102: Detailopname spoor 461.

Figuur 103: Mogelijke sporen van trampling in spoor 461.

In totaal werden 88 scherven verzameld uit dit spoor: één wandfragment in Arraswaar (3g), twee wandfragmenten van een Keulse beker (3g), één wandfragment in lichtgrijze terra nigra (36g), 14 wandfragmenten in kruikwaar (20g, vermoedelijk zogenaamde Scheldevallei-kruikwaar), 14 wandfragmenten van een dolium (100g), 30 wandfragmenten en twaalf randfragmenten van grijs gedraaid aardewerk (170g), vier wandfragmenten van zoutcontainers (24g), negen beige tot oranjekeurige wandfragmenten (66g) en één beige tot oranjekeurig randfragment (7g) (Fig. 104). Daarnaast werden ook nog eens 80 niet determineerbare brokstukjes gevonden.

Figuur 104: Het significante aardewerk van spoor 461.

Beide drenkpoelen kunnen niet preciezer dan binnen de Romeinse periode gedateerd worden en krijgen, net als de grachten de eerder ruime datering tussen de 1ste en de 3de eeuw n. Chr.

V.4.3. Samenvatting

De grachten uit de Romeinse periode lijken twee tot drie faseringen te hebben. Een eerste fase bestaat uit een systeem met grachten in een NW-ZO of een NO-ZW verloop. Een tweede fase wordt uitgemaakt door één N-Z verlopende gracht, welke twee drenkpoelen met elkaar verbindt. Op de bodem van beide drenkpoelen kunnen mogelijk tramplingsporen worden gezien. Hoe deze twee systemen zich ten opzichte van elkaar in de tijd verhouden is niet gekend. Er kan niet uitgemaakt worden welk systeem al dan niet jonger of ouder is dan het andere. Een laatste gracht oversnijdt duidelijk de twee vorige fasen.

Wat de datering betreft, kunnen de sporen grofweg van de 1ste tot de 3de eeuw n. Chr. worden gedateerd. Enkel de laatste gracht is in de late 2de tot 3de eeuw te dateren. Deze gracht oversnijdt alle andere grachten en stamt bijgevolg duidelijk uit een jongere fase dan de andere grachten.

V.5. MIDDELEEUWEN

Er kon slechts één spoor aan deze periode worden toegeschreven. Het betreft een gracht die in de noordelijke hoek van het terrein is gelegen (Fig. 105). Hij vertrekt uit de noordwestelijke sleufwand in zuidoostelijke richting en maakt na 22m een hoek van 90° om vervolgens in de noordoostelijke sleufwand te verdwijnen. De vulling van de gracht bestaat uit vrij homogeen donkergrijs zand met veel bioturbatie. De maximale diepte van de gracht bedraagt 14cm (Fig. 106). Enkele scherven konden uit de gracht worden gerecupereerd. Het betreft drie wandfragmenten en één randfragment in grijs gedraaid aardewerk, twee oxiderend gebakken wandfragmenten en twee groen geglaazuurde wandfragmenten (Fig. 107). Daarnaast werden ook nog twee onbepaalde brokstukjes aangetroffen. Dit materiaal plaatst de gracht in de late middeleeuwen (14de tot 15de eeuw n. Chr.) (DE GROOTE 2008). Opvallend aan deze gracht is dat hij de oriëntering van de Romeinse gracht 60-108-75 lijkt te volgen. Mogelijk behoort deze gracht tot een erfstructuur die meer naar het noorden is gelegen.

V.6. ONGEDATEERDE SPOREN

Verspreid over het terrein liggen nog enkele niet dateerbare sporen: 13, 22, 23, 33, 37, 132 en 234 (Fig. 108).

Spoor 22 en 23 zijn twee in elkaar overlopende sporen (Fig. 109 & 110). Zowel in het vlak als in de coupe konden geen oversnijdingen worden gezien. Beide zijn eerder ovaal van vorm en hebben een maximale diameter van 1m. Ze hebben een heterogene grijze tot lichtgrijsbruine zandige vulling met kleine roestkleurige vlekken met een maximale diepte van respectievelijk 12cm en 8cm. De functie van de twee kleine kuilen is niet gekend.

Het volgende spoor heeft twee nummers gekregen, 13 en 33 (Fig. 111). Het gaat om een gracht met een N-Z verloop. Hij oversnijdt Romeinse gracht 14-60 in het noorden van het vlak. De vulling bestaat uit heterogeen grijs zand met witte vlekken. De maximale diepte van de gracht bedraagt 16cm. Hij lijkt te zijn opgebouwd uit een aantal kleinere grachten die een eerder zeer witte vulling hebben. Er werd geen materiaal in aangetroffen, maar omdat hij de Romeinse gracht duidelijk oversnijdt en een zeer afwijkende vulling kent ten opzichte van alle andere grachten, moet deze gracht na de Romeinse periode worden gedateerd.

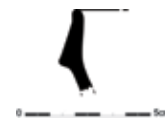
Figuur 105: Grondplan met sporen uit de middeleeuwse periode.

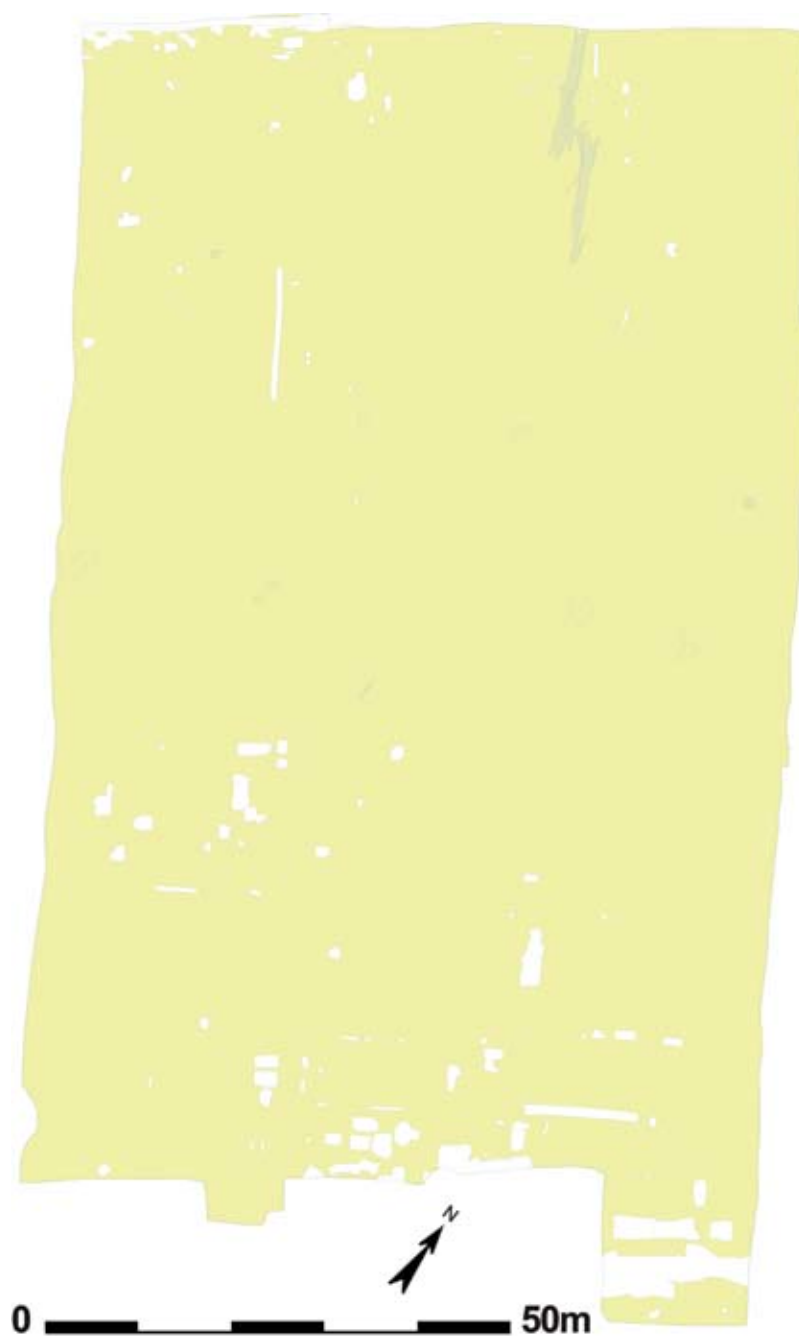
Figuur 106: Doorsnede gracht 15.

Figuur 107: Het significante aardewerk van gracht 15.

Figuur 108: Grondplan met ongedateerde sporen.

Figuur 109: Doorsnede spoor 22.

Figuur 110: Doorsnede spoor 23.

Figuur 111: Doorsnede spoor 13.

Spoor 37 is een gracht, sterk gelijkend op de vorige. Hij bevindt zich ook in het noordelijk deel van het vlak en oversnijdt de Romeinse gracht 14-60. Spoor 13, 33 en 37 hebben een quasi identieke vulling en verloop. De maximale diepte van deze gracht bedraagt 28cm. Ook dit spoor lijkt te bestaan uit meerdere kleinere grachtjes. Deze gracht loopt duidelijk over de Romeinse gracht 14-60 heen, welke hem in een periode na de Romeinse tijd plaatst.

Een ander spoor, 132, is rond van vorm en heeft een diameter van 1.28m. De kuil is dicht tegen de sleufwand gelegen aan de noordoostelijke zijde van het terrein. De vulling bestaat uit heterogeen grijs tot donkergrijs zand en de kuil heeft een maximale diepte van 22cm. De functie van de kuil kon niet achterhaald worden.

Een laatste spoor is 234. Het is op de kruising gelegen tussen spoor 204 en 217. Het lijkt een restant van een kleine gracht te zijn. Hij heeft een heterogene donkergrijze zandige vulling en een maximale diepte van 16cm. Ook de functie van dit spoor is niet gekend.

VI. Synthese

Naar aanleiding van een geplande verkaveling op een terrein aan de Hoekestraat in Knesselare werd in de winter van 2008 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Daarbij kwamen verschillende sporen aan het licht. Op basis van deze resultaten werd beslist 1.2 ha vlakdekkend op te graven.

Bij de opgravingen bleken de sporen uit verschillende periodes te stammen (Fig. 112). De meeste van de sporen kunnen in de beginfase van de late ijzertijd worden gedateerd. Het gaat om een drietal grotere bijgebouwen, waarvan twee eventueel als hoofdgebouw geïnterpreteerd kunnen worden. Daarnaast werden nog drie negenpalige, negen zespalige en maar liefst 17 vierpalige spiekers aangesneden. Niet alle spiekers kunnen met zekerheid aan de late ijzertijd worden toegeschreven. Eén mogelijk hoofdgebouw, één zespalige spieker en één vierpalige spieker konden nauwkeuriger in de vroeg La Tène-periode worden gedateerd. Waarschijnlijk horen ook de andere constructies in deze periode thuis, maar dit blijft vooralsnog een hypothese. Deze constructies behoren vermoedelijk tot één en mogelijk meerdere erven, die zich tot buiten het opgravingsvlak moeten bevinden. Ook een mogelijke veekraal, een tweetal mogelijke silo's en enkele andere kuilen horen tot de nederzetting.

Uit de vroeg La Tène-periode werd ook nog een brede gracht gevonden, die zich in het uiterst noorden van het vlak bevond. In een drietal sporen van drie verschillende constructies werd materiaal aangetroffen dat in de late bronstijd wordt gedateerd. Vermoedelijk gaat het om residuele scherven en veranderen ze niets aan de vooropgestelde datering.

Op het vlak werd een klein aantal smalle ondiepe grachtjes aangetroffen die te dateren zijn in de overgangsfase van de late ijzertijd naar de Romeinse periode. Deze grachten behoren waarschijnlijk tot een nederzetting die niet op het vlak herkend kon worden of die zich buiten het opgravingsareaal bevindt.

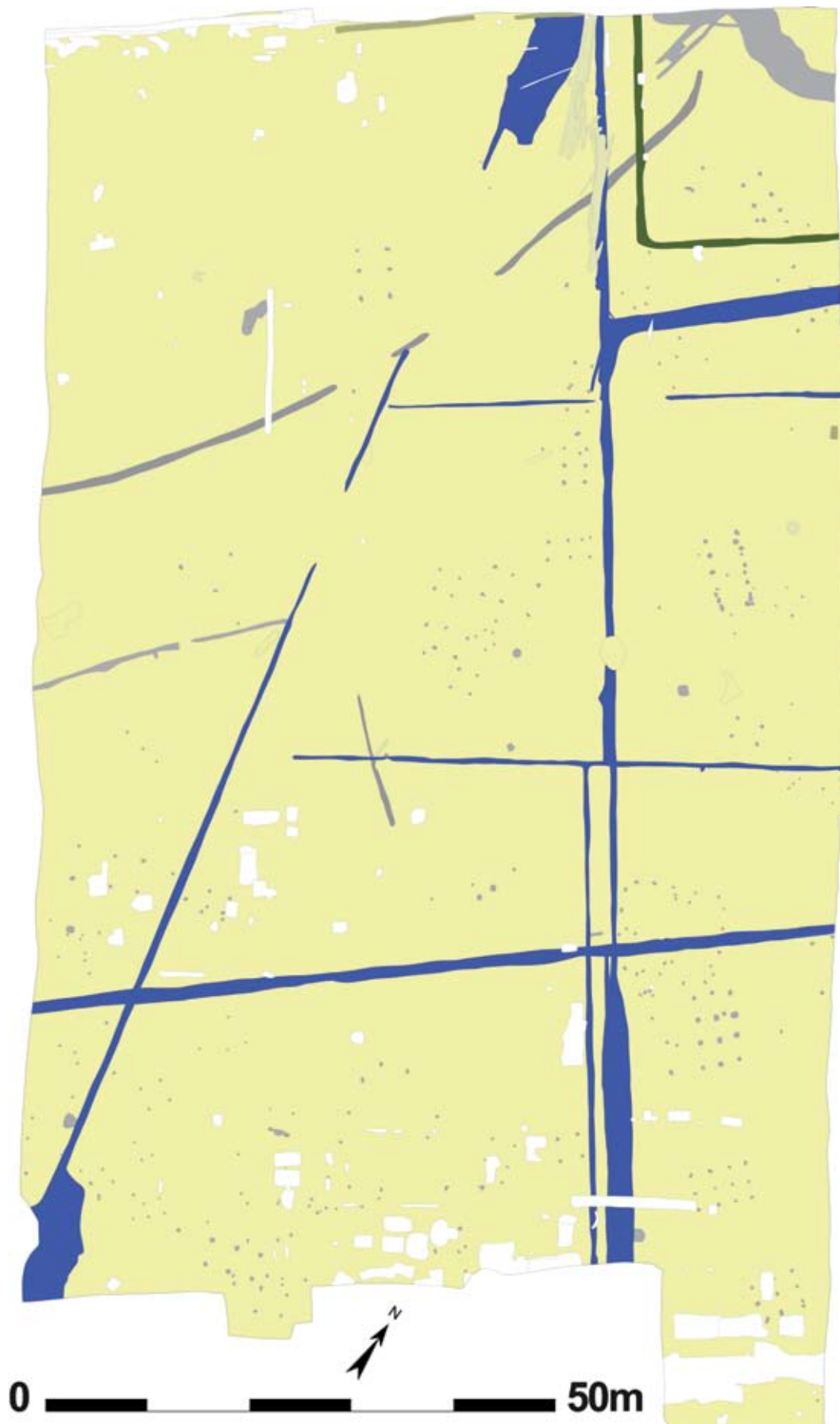
Ook uit de Romeinse periode konden enkele grachten worden herkend, samen met twee vermoedelijke drenkpoelen. In de grachten kon enige fasering worden opgemerkt. Eén gracht lijkt immers jonger dan alle andere, omdat hij deze alle oversnijdt. De gracht kan niet ouder zijn dan 175 n. Chr. Alle andere grachten zijn dus ouder dan deze gracht en worden grofweg van de 1ste tot 3de eeuw n. Chr. gedateerd.

Uit de middeleeuwse periode kon één gracht geattesteerd worden. Deze kon nauwkeuriger in de 14de tot 15de eeuw of late middeleeuwen worden geplaatst. De gracht kan mogelijk tot een nederzetting hebben behoord die zich echter buiten de opgegraven zone bevindt.

Tenslotte bevonden zich op het terrein nog enkele subrecente en recente sporen en verstoringen, welke plaatselijk de leesbaarheid van de oudere sporen hebben bemoeilijkt.

Bij deze opgraving kwamen dus heel wat sporen aan het licht, welke de archeologische rijkdom van het gebied nogmaals bevestigen. Er werden verschillende nederzettingssporen aangetroffen uit verschillende perioden. De meeste hiervan konden niet in hun geheel worden onderzocht. De geplande verkaveling voorziet echter uitbreidingsmogelijkheden, zowel naar het noordoosten als naar het zuidwesten. Wanneer deze plannen worden uitgevoerd, zal archeologisch onderzoek op deze terreinen misschien een beter zicht geven op deze nederzettingen.

Figuur 112: Algemeen grondplan van de site.

VII. Besluit

Gedurende 2,5 maand werden opgravingen uitgevoerd op een terrein aan de Hoekestraat te Knesselare. De resultaten hiervan zorgen voor een goede aanvulling op de reeds gekende bewoningsgeschiedenis van Knesselare, vooral in de ijzertijd en Romeinse periode.

Voor de beginfase van de late ijzertijd werden in totaal 32 gebouwen aangesneden, waaronder één groter bijgebouw en twee mogelijke hoofdgebouwen. Drie van deze constructies konden met zekerheid in de vroeg La Tène-periode worden gedateerd. Verder werden ook nog een veekraal, twee mogelijke silo's, enkele andere kuilen en één brede gracht gevonden. Deze laatste hoort ook in de vroeg La Tène-periode thuis.

Uit de Romeinse periode konden enkele grachten en twee drenkpoelen worden aangetroffen, afkomstig uit de periode tussen de 1ste en 3de eeuw na Chr. Eén gracht was jonger dan alle andere en kon niet voor 175 n. Chr. hebben bestaan.

Tenslotte werd nog één gracht uit de late middeleeuwen (14de tot 15de eeuw) gevonden.

Wellicht kan nog een beter zicht worden verkregen wanneer ook de terreinen aan beide kanten van de site worden verkaveld. Deze werken moeten zeker goed worden opgevolgd teneinde een meer volledig beeld te kunnen verkrijgen van de op deze site aangesneden nederzettingen.

VIII. Bibliografie

Agentschap voor geografische informatie Vlaanderen (AGIV), 2009. Bodemkaart, op <http://geovlaanderen.agiv.be/geo-Vlaanderen/bodemkaart>.

AMPE C., BOURGEOIS J., FOCKEDEV L., LANGOHR R., MEGANCK M. & SEMEY J., 1995. *Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormige structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen I*. Archeologische Inventaris Vlaanderen, buitengewone reeks 4, Gent.

ANNAERT R., 1994. De viereckschanze op de Alfsberg te Kontich (provincie Antwerpen) : meer dan een cultusplaats. *Archeologie in Vlaanderen III* : 53-125.

BOURGEOIS I., CHERRETTÉ B. & BOURGEOIS J., 2003 : *Bronze Age and Iron Age settlements in Belgium. An overview*. In : BOURGEOIS J., BOURGEOIS I. & CHERRETTÉ B (eds.), 2003. *Bronze Age and Iron Age communities in North-Western Europe* : 175-299.

BOURGEOIS J., S.J. DE LAET & THOEN H., 1983. Opgraving en vondsten te Kruishoutem-Wijkhuis : sporen van de bandkeramische cultuur en nederzettingssporen uit de ijzertijd. *Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent. Nieuwe reeks. Deel XXXVII* : 3-44.

BOURGEOIS J., PARMENTIER F., ROMMELAERE J. & VERMEULEN F., 1989. Noodopgravingen in de landelijke nederzettingen uit de Late IJzertijd, de Gallo-Romeinse periode en de Late Middeleeuwen te Evergem/Spoorwegstraat. *VOBOV-info 34-35* : 28-41.

BOURGEOIS J., SEMEY J. & VAN MOERKERKE J. avec la collaboration de HEIM J., LANGOHR R., PIETERS M. & VAN STRYDONCK M., 1989. *Ursel. Rapport provisoire des fouilles 1986-1987. Tombelle de l'âge du bronze et monuments avec nécropole de l'âge du fer*. Scholae Archaeologicae 11, Gent.

BUNGENEERS J., DELCOURT A. & ROMMELAERE J. with contributions by DE GEYTER G. & LANGOHR R., 1987. *Excavations at Ursel (East-Flanders) 1985-1986. Prehistoric occupation and Roman cemetery*. Scholae Archaeologicae 7, Gent.

DE CLERCQ W. & DE MULDER G., 1999. Een vroeg La Tène-nederzetting bij de Schelde. Archeologisch noodonderzoek in de verkaveling Kerkveld te Berlare. *VOBOV-info 49* : 20-37.

DE CLERCQ W., ERVYNCK A., LENTACKER A., MORTIER S., TENCY H. & VAN STRYDONCK M., 2005. De protohistorische periode uit de opgravingen te Aalter, industrieterrein Langevoorde. Profane en rituele aspecten uit de late ijzertijd. *Lunula. Archaeologia Protohistorica XIII* : 125-134.

DE CLERCQ W., HOORNE J. & VANHEE D., 2008. *Een inheems-Romeinse boerderij en versterking. Preventief archeologisch onderzoek te Knesselare-Kouter (2005-2006)*. Kladrapport 8, Aalter.

DE GROOTE K., 2008. *Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen. Techniek, typologie, chronologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde in de volle en late middeleeuwen (10^e – 16^e eeuw)*. Relicta monografieën 1. Archeologie, monumenten- en landschapsonderzoek in Vlaanderen, Brussel.

DE MULDER G. & DE WANDEL T., 2007. Een nieuwe kuil uit de metaaltijden te Velzeke. *Archeologische kroniek van zuid-Oost-Vlaanderen. Bijdragen X* : 19-26.

DE MULDER G., HOORNE J. & BARTHOLOMIEUX B., 2009. Het aardewerk van de erven op Flanders Expo – Zone 1 (Sint-Denijs-Westrem, stad Gent, provincie Oost-Vlaanderen, België). *Lunula. Archaeologia Protohistorica XVII* : 81-89.

DE SWAEF W. & BOURGEOIS J., 1986. *Un habitat du La Tène la à Lede (Aalst, Flandre oriëntale)*. Scholae Archaeologicae 3, Gent.

EGGERMONT N. & CLEMENT C., 2009. *Archeologisch onderzoek Aalter-Groendreef. 1 oktober tot 19 december 2008*. Kladrapport 10, Aalter.

FOKKENS H. & ROYMANS N. (eds), 1991. *Nederzettingen uit de bronstijd en de vroege ijzertijd in de Lage Landen*. Nederlandse Archeologische Rapporten 13, Amersfoort.

HOORNE J., 2009. *Archeologische opvolging Aquafintrace Knesselare Fase 2. 7 tot 18 augustus 2006*. Kladrapport 12, Aalter.

HOORNE J., BARTHOLOMIEUX B., DE CLERCQ W. & DE MULDER G., 2009. *Sint-Denijs-Westrem – Flanders Expo Zone I : Archeologisch onderzoek van 25 juni tot 15 november 2007 (stad Gent, provincie Oost-Vlaanderen)*. (onuitgegeven) Gent.

HOORNE J., VANHEE D., EGGERMONT N. & DECORTE J., 2006. *Archeologische opvolging Aquafintrace Aalter Brug-Knesselare fase 1A. 3 november – 2 december 2005*. Kladrapport 1, Aalter.

MAES S., 2008. *Voedselopslag tijdens de metaaltijden tussen Rijn en Seine. Een studie over spiekers en silo's*. Terra Incognita. Annual review of archaeological Master Resaerch in Flanders (Belgium) 2 : 79-90.

MESTDAGH B. & TAELEMAN E., 2008. *Archeologisch onderzoek Ursel-Rozestraat. 6 oktober tot 16 december 2008*. Kladrapport 9, Aalter.

Thoen H. & Sas K., 1992. *Voorlopig verslag van de opgravingen te Knesselare-Flabbaert 1992. Inetrimrapport tweede opgravingscampagne*. (onuitgegeven), Gent.

VANHEE D., 2009. *Knesselare Hoekestraat. Jaarverslag 2008 Kale-Leie Archeologische Dienst, Aalter* : 40-41.

VANHEE D. & HOORNE J., 2006. *Middeleeuwse offsitestructuren in een hedendaags rioleringsstracé Knesselare-Kluize (Oost-Vlaanderen)*. *Archaeologia Mediaevalis. Kroniek* 29 : 182-183.

VERMEULEN F., 1987. *Kelten, Romeinen en Germanen tussen Leie en Schelde. Archeologische vondsten in Sint-Martens-Latem en in het zuiden van de Vlaamse zandstreek*. *Scholae Archaeologicae* 10, Gent.

VERMEULEN F. & HAGEMAN B., 1997. *Een rituele omheining uit de late ijzertijd te Knesselare. Lunala*. *Archaeologia Protohistorica* V : 29-33.

VAN DEN BROECKE P.W., 1987. *Oss-Ussen: het handgemaakt aardewerk*. In: VAN DER SANDEN W. & VAN DEN BROECKE P., 1987. *Getekend zand. 10 jaar archeologisch onderzoek in Oss-Ussen*. *Waalre* : 101-119.